

MATERIŁY
XIV MIĘDZYNARODOWEJ NAUKOWI-
PRAKTYCZNEJ KONFERENCJI

DYNAMIKA NAUKOWYCH BADAŃ -
2018

07 -15 lipca 2018 roku

Volume 6

Pedagogiczne nauki
Filologiczne nauki
Psychologia i socjologia

Przemyśl
Nauka i studia
2018

Adres wydawcy i redakcji:

37-700 Przemyśl ,
ul. Łukasieńskiego 7

Materialy XIV Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji ,
«DYNAMIKA NAUKOWYCH BADAŃ - 2018» , Volume 6 Przemyśl:
Nauka i studia -96 s.

Zespół redakcyjny:

dr hab. Jerzy Ciborowski (redaktor prowadzą),

mgr inż. Dorota

Michałowska, mgr inż. Elżbieta Zawadzki,

Andrzej Smoluk, Mieczysław

Luty, mgr inż. Andrzej Leśniak,

Katarzyna Szuszkiewicz.

**Materialy XIV Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji ,
«DYNAMIKA NAUKOWYCH BADAŃ - 2018» , 07 -15 lipca 2018 roku
po sekcjach: Pedagogiczne nauki. Filologiczne nauki. Psychologia i
socjologia.**

e-mail: paha@rusnauka.com

Cena 54,90 zł (w tym VAT 23%)

ISBN 978-966-8736-05-6

© Kolektyw autorów , 2018

© Nauka i studia, 2018

PEDAGOGICZNE NAUKI

Problemy przygotowania fachowców

Заурбекова А.М, Нұрғали А.

Тараз мемлекеттік педагогикалық университеті, Қазақстан

ҚАЗІРГІ ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ БЕРУ МАЗМҰНЫНА БАЙЛАНЫСТЫ ТӘРБИЕ ЖҰМЫСЫНЫҢ МАҢЫЗЫ

М е м л е к е т і міздің білім беру үдерісіне енген жаңартылған білім беру бағдарламасы - заман талабына сай келешек ұрпақтың сұранысын қанағаттандыратын тың бағдарлама. Кәсіби тұрғыда жаңа сатыға қадам басып, білім жүйесіне енген жаңалықтың қыр - сырын зерттей бастаған сәтте жаңартылған білім бағдарламасының толық нұсқасын түсініп кету оңай шаруа емес [1].

Қазақстан 2030 стратегиялық бағдарламасы білім берудің ұлттық моделінің қалыптасуымен және Қазақстанның білім беру жүйесін әлемдік білім беру кеңестігіне кіріктірумен сипатталады. Қазіргі таңда қазақ тілі-мемлекеттік тіл, қарым-қатынас тілі - орыс тілі және ағылшын тілі - әлемдік кеңістікті тану тілін оқытуда жаңа идеяларды әр сабақта жан-жақты қолданып, жаңаша оқытудың тиімді жолдарын тауып, жүйелі түрде қолдану-заман талабы болып отыр[2].

Оқытудың парадигмасы өзгерді. Білім берудің мазмұны жаңарып, жаңаша көзқарас пайда болды. Осыған байланысты ұстаздар алдында оқытудың әдіс-тәсілдерін үнемі жаңартып отыру және технологияларды меңгеру, оны тиімді қолдана білу міндеті тұр.

Білім беру бағдарламасының негізгі мақсаты, білім мазмұнының жаңартуымен қатар, критериалды бағалау жүйесін енгізу және оқытудың әдіс-тәсілдері мен әртүрлі құралдарын қолданудың тиімділігін арттыру бастауыш сынып пәндеріне арналған оқу бағдарламаларындағы оқу мақсаттары шынайы проблемаларды анықтап зерттей білуді талап етеді. Негізінен, жаңартылған білім жүйесі құзыреттілікке және сапаға бағытталған бағдарлама.

Жаңартылған білім берудің маңыздылығы - оқушының үйлесімді қолайлы білім беру ортасын құра отырып, сын тұрғысынан ойлау, зерттеу жұмыстарын жүргізу, тәжірибе жасау, АКТ-ны қолдану, коммуникативті қарым-қатынасқа түсу, жеке, жұппен, топта жұмыс жасай білу. Функционалды сауаттылықты, шығармашылықты қолдана білуді және оны тиімді жүзеге асыру үшін тиімді әдіс-тәсілдерді (*бірлескен оқу, модельдеу, бағалау жүйесі, бағалаудың тиімді стратегиялары*) ұғыну. Жаңартылған білім беру бағдарламасының ерекшелігі - спиральді қағидатпен берілуі. Оған оқу мақсаттарын зерделей отырып тапсырмаларды, ықшам сабақтарды құрастыру болып табылады [3].

Бағалау жүйесі де түбегейлі өзгеріске ұшырап, критериялық бағалау жүйесіне өтеді. Критериялық бағалау кезінде оқушылардың үлгерімі алдын ала белгіленген критерийлердің нақты жиынтығымен өлшенеді. Оқушылардың пән бойынша үлгерімі екі тәсілмен бағаланады: қалыптастырушы бағалау және жиынтық бағалау. Баланың жан - жақты ізденуіне ынталандырады. Критериялық бағалау жүйесі Филиппин, Сингапур, Жапония, Франция, Финляндия сынды дамыған елдерде пайдаланылады. Бұл бағалау жүйесінің артықшылығы, баланың ойлау қабілетін дамытып, ғылыммен айналысуына ықыласын туғызады. Кеңестік заманнан қалған бес балдық бағалау жүйесі жойылады. Қалыптастырушы бағалау күнделікті оқыту мен оқу үдерісінің ажырамас бөлігі болып табылады және тоқсан бойы жүйелі түрде өткізіледі. Қалыптастырушы бағалау үздіксіз жүргізіле отырып, оқушылар мен мұғалім арасындағы кері байланысты қамтамасыз етеді және ұпай не баға қоймастан оқу үдерісін түзетіп отыруға мүмкіндік береді. Жиынтық бағалау оқу бағдарламасының бөлімдерін (*ортақ тақырыптарын және белгілі бір оқу кезеңін (тоқсан, оқу жылы, орта білім деңгейі)*) аяқтаған оқушының үлгерімі туралы ақпарат алу мақсатында ұпай және баға қою арқылы өткізіледі. Қалыптастырушы бағалау және жиынтық бағалау барлық пәндер бойынша қолданылады [4].

Кіріктірілген білім беру бағдарламасында қазақ тілі пәнінің берілу жайы да өзгеше. Бағдарлама оқушының төрт тілдік дағдысын (*тыңдалым, айтылым, оқылым, жазылым*) жетілдіруге бағытталған. Бұл төрт дағды оқу жоспарында «Шиыршық әдісімен» орналастырылған және бір-бірімен тығыз байланысты. Яғни, жыл бойына бірнеше рет қайталанып отырады және сынып өскен сайын тілдік мақсат та күрделене түседі.

Бүгінгі күні барлық елдер жоғары сапалы білім жүйесімен жұмыс істеуде. Өйткені қазіргі заманда елдің бәсекеге қабілеттілігі оның азаматтарының парасаттылығымен анықталады, сондықтан, білім беру жүйесі болашақтың талабына сәйкес дамуы тиіс. Оқушыларды заманауи әдіс-тәсілдермен оқытып, ой-өрісі кең, саналы, еркін азамат етіп тәрбиелеу қажеттілігі де осы себептен туындап отыр. Оның үстіне білім берудің жүйесін қарқынды дамытқан бұл үрдістің жалпы білім беретін мектептерге де енгізіле бастауы көңілді қуантады. Курстың маңыздылығы да, міне, осында [5].

Жаңартылған оқу бағдарламасының құрылымын, мақсат-міндеттерін меңгертуде - жаңартылған оқу бағдарламасы, оқу жоспарлары, тілдік дағдылар, педагогикалық әдіс-тәсілдер және белсенді оқыту технологиялары да қарастырылады.

Бүгінгі басты бағыт бұл орайда орта білім беруді жүйелі жаңғырту жағдайында жұмыс істеуге дайындау арқылы мұғалімдерге жан-жақты қолдау көрсету болып табылады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы «Қазақстанның үшінші жаңғыруы: Жаһандық бәсекеге қабілеттілік», 01.02.2017.
2. ҚР Бастауыш білім берудің жалпыға міндетті стандарты, 25 сәуір, 2015.
3. ҚР Білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы, Астана, 2010.
4. Қазақстан Республикасы «Білім мемлекеттік бағдарламасы» /Қазақстан мұғалімі. – 2000. - №33-34.
5. Қазақстан Республикасында гуманитарлық білім беру тұжырымдамасы. – Алматы: Қазақстан, 2000.

Алимбекова А.Б.

КМҚК №179 бөбекжай

Алматы қаласы, Жетісу ауданы, Қазақстан

БАЛАБАҚШАДА ҚАҚПАҚТАН ЖАСАЛҒАН КЕРЕМЕТТЕР

Мектепке дейінгі мекемелердің бүгінгі таңдағы көтеріп отырған жүгі, міндеті өте ауқымды. Білімді ұрпақ тәрбиелеу балабақшадан бастау алады.

Қоғамның барлық назарын қоршаған ортаның мәселелері өзіне аудартады. Пластикалық қалдықтарды қайта өңдеу қиын. Ал олар сондай көп және алуан түрлі. Осы орайда оларды қайтадан қолдансам не болады деген сұрақ туындады. Балалармен бірге материалдарды жинау туралы шешім қабылданды, оның ішінде әрі қарай пайдалану үшін қақпақтар алынды. Материалдың жарқындылығы, құпиялығы балалардың қажеттіліктері үшін өте ыңғайлы. Олар әрдайым әрбір күннен мереке күту, таңдану, қуануға үнемі дайын болуына және кішігірім зерттеуші және экспериментатор болуға мүмкіндік тудырады. Мен балалармен жұмыс істеу үшін қақпақтарды пайдалану туралы шешім қабылдадым. Әлемде бәрі өзгеріс үстінде - жаңа ойыншық жеке бөліктер жиынтығына және керісінше, бөлшектер жаңа ойыншыққа айналды. Біз сұранысқа ие, функционалды, тиімді және жан-жақты болғандықтан, «Керемет қақпақ» сенсорлық-моторлық бұрышын құру туралы бағытта жұмыс атқарудамын. Дамушы орта әр балаға өз күшіне, жанына жақын іс-әрекетті табуға және қабілетіне сенуге мүмкіндік береді. Балалардың қолында мұндай көзге ілінбейтін қақпақ сияқты заттар жандана түседі. Баланың ой-өрісі кеңіп, сана сезімі, есте сақтау қабілеті артады. Қақпақтан түрлі заттар жасалады. Мәселен, есептеуге арналған, түрлі дыбыстарды айыруға, түсті тануға арналған, т.б. Әсіресе, қақпақтардан жасалған кілемнің құдіреті күшті. Ұйқыдан ояңған соң балалардың қақпақтан жасалған кілем үстімен баяу жүріп өтуінің өзі оларды белсенділікке, шапшаңдыққа, төзімділікке, табандылыққа баулиды. Әрі балалардың табанындағы нүктелерді оятып, олардың денсаулықтары үшін де пайдалы тұстары көп.

Бұл заттардың кереметтігі азық түлік пластиктерінен жасалған қақпақтар, сондықтан оларды балаларға арналған қолөнер бұйымдарын жасау үшін қолдануға болады. Олар улы зиянды заттарды шығармайды. Түстерінің алуандығы қуантады. Кішкентай адамдарды, жануарларды, көңілді магниттер жасауға болады. Ойыншық кемелер жасау балаларға пайдалы. Пластикалық қақпақтардан ойыншықтарды жасауды табиғатқа мұқият қарау туралы әңгімелесумен үйлестіруге болады.

Қақпақтардан қарапайым ойыншықтарды ғана емес, балаларды оқытуға арналған материалдарды да жасауға болады. Қақпақтарда әріптер мен сандарды қою арқылы оқуға және есептеуге үйрену үшін материалдар жасауға болады. Әртүрлі қақпақтардың көмегімен баланы негізгі түстерді ажыратуға үйретуге болады. Сағат үлгісін жасағаннан кейін бала уақытты түсінуге үйренуге ынтасы пайда болады.

Пластикалық бөтелкелерден алынған ашық түсті қақпақшалар сиқырлы гүлдің жүрегіне айналуы мүмкін. Оларды картонға салып, безендіріледі. Егер пластмасса қақпақтың өзін ғана емес, сонымен қатар бөтелкенің мойынын да қойсаңыз, онда ішіне балаға бір жасырын жасыра аласыз. Мысалы, көбелек немесе аралар. Содан кейін ол мұндай нысандармен «жұмыс» жасауға мүдделі болады. Себебі қызығушылығы артады.

Егер пластиктен жасалған қақпақтардан бірнеше қап жиналып қалған болса, онда ол кең ауқымды көркем жобалар мен қондырғыларды жасауға ауысуға болады. Қақпақтарды жабыстырып қоюға болады. Ең бастысы, әрдайым, тамаша идея болса болды.

Қақпақтардан қарапайым жануарлардың суреттерін жасаумен қатар, түрлі кейіпкерлердің келбеті мен жазық қуыршақтарды да жасауға болады. Оларды алдымен қиялдап ойша, картонға немесе матаға жабыстырып, нәтижесін безендіреміз!

Шығармашылық роботпен өздеріміздің ұлдарымызды қуанту оңай және жеңіл екен. Ол үшін сымның бойына қақпақты жіберіп, барлық бөліктерді бірге жинау керек. Бұл робот қозғала алады, оған карудың, дөңгелектердің, тіпті автомобильдің, антенналардың қосуға болады, оны құрастыруда әдеттен тыс немесе әдеттегі түтікшелерді, қораптар мен ыдыстарды қолдануға болады.

Пластикалық қақпақтардан көлік жасау. Егер қағаз немесе үлкен форматтағы картонға көлік жасау керек болса, онда жол ағымдары кең және стационарлық болуы мүмкін. Мұндай жоба үшін қажетті заттар: үлкен қорап, қажетті әшекейлер, журналдар мен газеттер. Мұны істеу үшін әртүрлі қақпақтарды аламыз: кішкентай шырындардан алынған қақпақшалар, минералдық судан, бес литрлік пластикалық банканың қақпағы қажет. Осындай ойын арқылы бала өз саусақтарын еріксіз жаттықтырады, қақпақтарды ашып, жабады, олардың астынан екінші суретті іздейді.

Пластикалық бөтелкелердің қақпақтарынан мектеп жасына дейінгі балаларға дамыту ойындарын ойнату өте пайдалы. Бұл ойыншық баланың ұсақ моторикасын дамытуға жақсы көмектеседі. Қақпақты айналдырып ашып жабу арқылы бала қолының саусақтарын жаттықтырады. Сонымен қатар, бұл ойыншық қозғалыстарды үйлестіруді дамытуға, есте сақтауға, назар аударуға көмектеседі, бала түстерді оңай меңгереді.

Әртүрлі мақсаттарға қол жеткізу үшін әртүрлі ойындар ұйымдастыруға болады. Балаға ойнауға қызықты болуы үшін, мысалы, ойынға арналған кейбір сюжетті ойлап көру керек, мысалы, теңізде жүзу, күн сәулесі, құстардың ұшуы. Қақпақтардың астында әртүрлі кейіпкерлерді жасырын «орналастыруға» болады. Пойыздың жүруі, ағаштардың өсуі, жануарлардың айналуы, автокөліктің қозғалыс бағдаршамында жүруі.

Расында, адамның қиялына шек жоқ! Пластикалық қақпақтан балаға арналған массаждық төсеніш жасау, сағат, шашки ойынын ұйымдастыру, ойыншық музыкалық аспаптарын жасау, тәттілерді және балаларға арналған ойын-сауық ас бөлмесін безендіруге болатындығына көзіміз жетті. Ендеше қақпақтан әртүрлі кереметтер жасау арқылы біз баланы дамыта да аламыз.

Шыныбаева Ж.А.

КМҚК №179 бөбекжай

Алматы қаласы, Жетісу ауданы, Қазақстан

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ДЕНЕШЫНЫҚТЫРУ ОҚУ ҚЫЗМЕТІНДЕ ӨЗІНДІК ДАМУ ТЕХНОЛОГИЯСЫН ҚОЛДАНУ (М.МОНТЕССОРИ)

Елбасымыз Н.Ә.Назарбаев «Бір мақсат, бір мүдде,бір болашақ» атты жолдауында мектепке дейінгі мекемелерге үлкен міндет жүктеді. Ол «кішкентай бүлдіршіндердің дамуына ықпал ететін үздіксіз білім берудің алғашқы сатысы ретінде мектепке дейінгі балаларға баса назар аударған жөн», - деген болатын. Ғылымдану заманында, әсіресе білім беру жүйесіндегі өзгерістер мен түбегейлі жаңарулар дәуірінде мектепке дейінгі педагогтардың алдында тұрған мақсат пен міндеттердің салмағы орасан зор. Осы мақсаттар мен міндеттерді жүзеге асыру барысында ғалым-педагогтардың көптеген әдіс-тәсілдерін қолдануға болады. Монтессори технологиясы мектепке дейінгі балалармен жұмыс жасауға өте тиімді және қолайлы әдістердің бірі. Бұл технологияның негізі дамуды міндетті түрде ерте жастан бастау керек екендігін айқындайды.

Монтессори баланы тек бала ғана түсінетінін айтады. Өзін-өзі танудың бүкіл жүйесі баланың жеке ерекшеліктерін дұрыс анықтауға және оған дұрыс білім беруді қамтамасыз етуге арналған, оның барысында бала өзін-өзі мінсіз дамыту үшін перспективаларға қол жеткізеді.

Мария Монтессори - итальяндық педагог. Кәсіби қызметінің барысында ол бала бақшасында да, бастауыш мектепте де еркін білім беру идеясын, сондай-ақ ерте даму идеясын жүзеге асыра алды. Оның технологиясы оқытудағы догматизмге балама ретінде жасалады. Бұл мектептің негізгі міндеті және негізгі анықтамасы баланы тәуелсіз дамуына ынталандыратын арнайы дайындалған материалдарды ұсыну болып табылады. Яғни, шын мәнінде, баланың қоршаған ортасын құруға үлес қосатын өзін-өзі дамытудың табиғи процесіне ерекше назар аударылады. Осы аталған қоршаған орта табиғи өзіндік дамудың шынайы жағдайына жағдай жасауы керек.

Монтессори әдістемесінің маңызды ерекшелігі – баланың жеке қабілетін көрсете алатын және көрсеткісі келетін арнайы ортаны құру. Бұл Монтессори ортасы деп аталады. Бұл ортада психологиялық жайлылық, таңдау еріктілігі және педагогтің сабырлы адамгершілігі салтанат құрады.

Жалпы, бұл әдіс бойынша 3 жастан 6 жасқа дейінгі балалар зейінін, шығармашылық және логикалық ойлау қабілетін, есте сақтауды, сөйлеуді, елестетуді, **қимылды дамытады**. Монтессори әдісінің негізгі қағидасы- «оқы, оқы» деп күштеп емес, ойын арқылы оқыту және баламен дербес тіл табысуға негізделген жаттығуларды таңдап алу. Мұнда бала дидактикалық материалдар мен сабақ уақытының ұзақтығын өзі таңдайтын болғандықтан оқытуда ерекшеліктер бар. Сондай-ақ, олар өз қателіктерін өздері көріп, соны өздері түзеп отырады. Монтессори бөлмесінде «Барлығымен еркін айналыс, бірақ басқаларға кедергі жасама» деген ереже үнемі сақталады.

Монтессори әдісінде оқу қызмет системасы жоқ, балабақша партасының орнына жеңіл қозғалатын столдар мен отырғыштар, кілемшелер қолданылады. Монтессори ұстаз баланың өз бетімен жұмыс жасауын қадағалайды. Монтессори әдісі үш негізгі бөлімнен тұрады: бала, қоршаған орта, ұстаз.

Ерте жастан өзін-өзі дамытуы

1. Бұл жүйе қолдау ортасын құру арқылы дамудың нақты аспектілерін алатын ерекше шағын топтардың қалыптасуын болжайды;

2. Мұғалімге келетін болсақ, мұғалімнің және кеңесшінің мәліметтерін біріктіруі керек. Бұл жағдайда балаға қызығушылық танытатын ақпаратты алуға болады. Сондай-ақ, мұғалім консультант ретінде балаға өзінің мүддесі үшін қабілеттерін дамытуға мүмкіндік беретін дұрыс әдебиеттерді пайдалануға кеңес бере алады;

3. Сонымен қатар, әдістеме тәрбие мен өзін-өзі дамытудың әртүрлі ұйымдастырушылық формаларын қарастырады. Бұл топтық нысан, жеке және клубтық болуы мүмкін;

4. Оқуға деген көзқарас әсерлі және шығармашылық әсер ету нысанын біріктіруі керек. Осылайша, сіз баланың қызығушылығын тудыруы мүмкін, оның барлық қасиеттерін және қасиеттерін дереу ашып көрсете аласыз;

5. Бұл жағдайда мақсатты бағдарлау - интеллектуалдық қызметтің және объективті әлемнің оқу үдерісінде тәуелсіздік пен одақтастықтың білімімен әрдайым үйлесімді баланың жан-жақты дамуы.

Монтессори өзінің еркіндік түсінігін баланың үлкендердің еркіне тәуелді болмау деп түсіндірді. Бұл дегеніміз баланың үлкендердің минималды көмегі арқылы өзіне қызмет етуі, жаңаны игере білуі, маңызды шешімді өзі қабылдауы мен баланың даралық құқығын қорғау болып табылады.

Тәртіп пен еркіндіктің үйлесімі арқылы қарапайым ережелерді сақтап тәртіпке, дербестікке жан - жақты, ықыластылыққа, саналы таңдау жасауға, бақылағыштыққа, өзін және басқа адамдарды қадірлеуді, тұлға ретінде өзін - өзі қалыптастыруды, келісім жасасып, бірге әрекеттенуге, жауапкершілікті сезінуді үйренеді.

Мария Монтессори өсиеттері: қандай жағдай болмасын, бала өзі көмек сұрағанша оған тиіспеу, ешқашан бала туралы жаман айтпа, баланың көзінше, және ол болмағанда да; баланың жақсы қасиеттерін дамытуға бағыттау; әр дамыту материалының орнын және оны қалай дұрыс қолдану керектігін көрсету; қате жіберіп алып оны қазір немесе сәлдең соң түзете алатын баланы қадірлей білу; демалып отырған немесе біреудің жұмысын бақылап отырған, немесе қандай іс - әрекет жасағанын әлде жасайтынын ойлап отырған баланы қадірлей білу керек. Сонымен қатар баламен қарым - қатынаста тек жақсы әдеп - қылықтарды көрсетіп және өзіндегі ең жақсы қасиеттерді ұсына білу керек.

Мектеп дейінгі жастағы балалардың дене дамуының міндеттері:

Бала ағзасының дене мүмкіндіктерін жетілдіру, дене бітімінің үйлесімді дамуын, балалардың денсаулығын қорғау мен шынықтыруға жәрдемдесу.

Қозғалыстың негізгі түрлерін меңгеру арқылы балалардың жалпы қозғалыс тәжірибесін жалпылау.

Қозғалыс әрекеттерін орындау еркіндігін дамытуға мүмкіндік жасау.

Қозғалыс қасиеттері мен қабілеттерін дамытудың шынайы процесін біртіндеп эәне абайлап ынталандыру.

Макхулі Іхаб

Університет ім. Альфреда Нобеля (м. Дніпро), Україна

АНАЛІЗ РЕАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО РОБОТИ В ШКОЛАХ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН

У 2017 р. у межах дослідження «Формування готовності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до роботи в школах національних меншин» нами було проведено констатувальний експеримент з метою діагностики зазначеної проблеми. Окрім традиційних студентських груп (520 осіб), що потрапили до вибірки, ми вивчили думки 23 науково-педагогічних працівників (у тому числі кураторів студентських академічних груп, заступників деканів з соціально-гуманітарної роботи), 36 учителів гуманітарних спеціальностей. Організовуючи таку вибірку сукупність, ми намагалися передати реальний стан готовності майбутніх учителів до роботи в багатонаціональному освітньому середовищі, його основні проблеми та недоліки з позиції суб'єктів та об'єктів освітнього процесу, визначити пріоритети розвитку поліетнічного освітнього процесу в Україні.

Перед тим, як представити результати констатувального експерименту, наведемо офіційну статистику, яка ще раз підтверджує значущість проблеми дослідження. Відповідно до результатів Всеукраїнського перепису населення в 2001 р., 77,8 % населення України становлять етнічні українці, 17,2 % – етнічні росіяни; частка інших національних меншин – 5,0 %. Причому в кожному регіоні України проживають різні національні меншини, наприклад, у Чернівецькій області 10,7 % – румуни, 9,0 % – молдавани, 6,7 % – росіяни; в Одеській – 27,4 % – росіяни, 6,3 % – болгари, 5,0 % – молдавани; у Закарпатській – 12,5 % – угорці, 4,0 % – росіяни, 2,4 % – румуни; в Дніпропетровській – 24,2 % – росіяни, 1,3 % – білоруси, 1,3 % – євреї тощо. Зрозуміло, що окремі національні меншини характеризуються не лише географією розселення, провідне місце посідає мовна орієнтація, освіта, культура, традиції, звичаї, віросповідання.

Перш за все нами була вивчена думка різних категорій опитуваних щодо необхідності спеціальної підготовки студентів до роботи в школах національних

меншин. Дослідники, що опікуються проблемами професійної підготовки майбутніх учителів (науково-педагогічні працівники, переважно учасники науково-практичних конференцій, кількість – 23 особи) майже одноголосно (88,5 %) висловилися про те, що до роботи в школах національних меншин потрібно спеціально готувати у ВНЗ, а також на курсах підвищення кваліфікації. Різні думки щодо зазначеної проблеми висловили педагогічні працівники та студенти різних курсів. Так, доля тих, хто позитивно відповів на це питання збільшується у студентів, які вже проходили активну педагогічну практику (магістранти – 49,8 %, студенти I – II-курсів – 23,2 %). Більшість із 36 опитаних учителів (66,5 %) також вважає, що формуванню готовності до роботи в школах національних меншин потрібно приділяти спеціальну увагу в процесі професійної підготовки. Цю необхідність вони пояснюють наявністю труднощів у роботі, з якими зіштовхується сучасний вчитель у більшості регіонів України. Серед них найчастіше називаються основні:

- відсутність спеціальних навчальних дисциплін, розділів у межах психолого-педагогічних дисциплін, що розкривають специфіку роботи в багатонаціональному освітньому просторі (так вважає 56,1 % опитаних);
- недостатня мотивація до розуміння специфіки роботи в школах національних меншин (48,9 %);
- недостатнє забезпечення навчально-методичною, науковою літературою, що розкриває специфіку освітньої діяльності в поліетнічному освітньому суспільстві (33,8 %).

Крім того, окремі вчителі висловлювалися про те, що сучасний зміст, принципи, форми та методи навчально-виховного процесу в школі не співвідноситься з реаліями сьогодення, у т. ч. з наявністю в нашій країні значної кількості дітей національних меншин. Зазначено, що планування та реалізація навчально-виховної роботи переважно не враховує національну приналежність школярів, а усталений стиль мислення вчителів не дозволяє їм використовувати нові методики, що враховують національно-культурний склад учнів шкіл (зауважимо, що останнє твердження було висловлено заступниками директорів з навчальної роботи низки шкіл, де проводилося опитування).

Приємно, що більшість респондентів позитивно відповідає на поставлене питання про використання в роботі знань народної педагогіки, у т. ч. художньо-

літературних творів, краєзнавчого історичного матеріалу, окремих традицій, звичаїв тощо.

Разом із тим, необхідно відмітити й негативні тенденції. Так, низка педагогічних працівників (12,6 %) вважає, що немає принципової різниці між роботою в звичайній школі та в школі національних меншин. Указані педагоги переважно не знайомі з особливостями багатонаціонального освітнього середовища та недостатньо враховують це у своїй роботі. Думки педагогів-практиків різнилися також в залежності від стажу роботи в школі.

Спілкування з педагогами-практиками дозволило нам також з'ясувати, які саме заходи, на думку вчителів, необхідно реалізувати задля покращення підготовки вчителів до роботи в багатонаціональному освітньому середовищі. Так, у межах системи підвищення кваліфікації називали спецкурси, методичні семінари з питань поліетнічної освіти, тренінги з міжкультурної толерантності. Педагоги висловлювалися також щодо необхідності проведення в школах спільних заходів з громадськими організаціями національних меншин.

На цьому ж етапі експерименту проаналізовано ступінь усвідомлення актуальності проблеми підготовки до роботи в школах національних меншин різними групами респондентів, виявлена й низка труднощів, які мають студенти при роботі в багатонаціональному освітньому середовищі в процесі педагогічної практики та молоді педагоги в перші роки професійної діяльності. Зазначимо, що характер труднощів у різних категорій опитуваних доволі схожий. Це свідчить, що наявні труднощі є об'єктивними, подолання їх не значно залежить від набутого самостійно досвіду роботи. Відтак, впливає необхідність спеціальної роботи як зі студентами, так з учителями з метою озброєння їх методикою подолання наявних проблем. У результаті дослідження нами було окреслено проблемне поле формування готовності майбутніх учителів до роботи в школах національних меншин:

- відсутність на загальнодержавному рівні єдиних науково обґрунтованих стратегій і тактик підготовки вчителів до роботи в умовах багатонаціонального освітнього простору, багатокультурного сучасного суспільства, зокрема, до роботи в школах національних меншин, у тому числі на засадах міжкультурної толерантної взаємодії;

- слабе використання широких можливостей університетів для забезпечення наступності, послідовності та безперервності освітнього процесу в

контексті підготовки майбутніх учителів до роботи в школах національних меншин із використанням позитивного досвіду зарубіжних країн у вирішенні зазначеної проблеми, а також виявленого потенціалу гуманітарних дисциплін;

- відсутність у низки науково-педагогічних працівників і багатьох випускників університетів інтересу до поліетнічної освіти, насторожене відношення до спільного навчання учнів різних національностей, до багатонаціонального освітнього середовища, відсутність мотивів до підвищення інформованості щодо освіти національних меншин, нерозуміння цінностей багатонаціональної освіти, практичних навичок і досвіду роботи в поліетнічному освітньому середовищі;

- відсутність у студентів системних знань про сутність освіти національних меншин, зокрема про використання культурних і історичних традицій національних меншин в навчанні й вихованні, слабкі знання їхньої культури, національно-духовного багатства національностей різних регіонів країни, недостатня окресленість перспектив роботи в умовах поліетнічного освітнього середовища, недостатній рівень готовності до подолання психолого-педагогічних бар'єрів на шляху підготовки до роботи в багатонаціональному освітньому середовищі.

Виявленні проблемні аспекти допоможуть нам у розробленні та впровадженні педагогічної технології формування готовності майбутніх учителів до роботи в школах національних меншин.

Metodyczne podstawy wychowania

Кожанова Д.К.

*Ст.преподаватель КГПИ кафедры психологии и дефектологии,
логопед Костанайской городской больницы*

Кушекова М.А.

*логопед Костанайской городской больницы,
высшей квалификационной категории*

КОРРЕКЦИОННАЯ РАБОТА С ДЕТЬМИ С СИНДРОМОМ ДАУНА

Аннотация

Дети с синдромом Дауна самая распространенная генетическая аномалия. Цель коррекционной работы с детьми с синдромом Дауна - их социальная адаптация, приспособление к жизни и возможная интеграция в общество. Активизации коммуникаций в семье.

Дети с синдромом Дауна рождаются с частотой 1 на 800 новорожденных. Это самая распространенная генетическая аномалия, не зависящая от внешних факторов - образа жизни ,национальности, цвета кожи и достатка родителей. Синдром Дауна-это патология при которой в человеческом кариотипе появляется одна лишняя(47) хромосома. Чаще всего происходит мутация 21 хромосомы, которая при синдроме Дауна представлена тремя копиями вместо двух. Слово синдром подразумевает совокупность признаков или характеристик патологии. Наличие у ребенка синдрома Дауна легко распознать сразу после рождения. Нужно обратить внимание на следующие признаки:

- маленький подбородок ,рот, уши.
- короткие конечности, пальцы, шея.
- ослаблен мышечный тонус.
- голова небольших размеров ,плоский затылок.
- глаза с характерной складкой и косым разрезом.

Чаще всего новорожденные с синдромом Дауна распознаются по этим признакам.[1,7с]

Считается, что синдром Дауна не поддается лечению, так как это генетическое заболевание. Однако есть способы ослабить его проявления. Существуют специально разработанные программы реабилитации для таких детей, помогающие им в развитии и социализации. Дети нуждаются в постоянных коррекционных занятиях. Коррекционная работа должна проводиться комплексно, группой специалистов различного профиля, включая детских психиатров, невропатологов, логопедов, дефектологов, психологов, педагогов, воспитателей и родителей.

Цель коррекционной работы с детьми с синдромом Дауна - их социальная адаптация, приспособление к жизни и возможная интеграция в общество. Используя все познавательные возможности детей, и, учитывая специфику развития психических процессов, развивать у них жизненно необходимые навыки, чтобы, став взрослыми, они могли самостоятельно себя обслуживать, повысить качество их жизни и жизни их родителей, чтобы они выполняли в быту простую работу. Коррекционное обучение приводит к положительным сдвигам в развитии ребенка, это хорошо влияет на его дальнейшую судьбу. [3,25-26с]

Для успешного достижения поставленных целей применяются следующие задачи :

развитие психологических функций детей в процессе работы и как можно ранняя коррекция недостатков ;

трудовое обучение, выработка навыков самообслуживания и подготовка к посильным видам хозяйственно – бытового труда. Необходимо выработать навыки самообслуживания.

Воспитание детей с синдромом Дауна, формирование у них правильного поведения. Необходимо развивать воспитание привычки. Необходимо направить работу на развитие навыков культурного поведения в общении с людьми, научить их коммуникабельности. Они должны научиться уметь защищать себя, выражать просьбу, избегать опасности. Должны обращать внимание на внешние формы поведения.

Сенсорное воспитание. Сенсорное развитие детей с нарушением интеллекта имеет исключительно практическую важность. Занятия с детьми с синдромом Дауна должны быть четко структурированы и проводятся в игровой

форме. Коррекционная работа сенсорного воспитания идет по нескольким направлениям – формирование различных эталонных систем.

ФОРМИРОВАНИЕ ПРЕДСТАВЛЕНИЯ О ФОРМЕ ПРЕДМЕТОВ :

Идентификация предметов по форме;

Выбор геометрической фигуры по словесной инструкции;

Классификация по форме, без контурных эталонов;

Идентификация предметов в целом (повторение);

Соответствие формы предмета с эталоном формы;

Обобщение одно- или разноцветных геометрических фигур;

Изготовление аппликаций из геометрических фигур.

ФОРМИРОВАНИЕ ПРЕДСТАВЛЕНИЯ О ЦВЕТЕ ПРЕДМЕТОВ:

Идентификация предметов по признаку цвета;

Формирование словесного обозначения цвета предмета;

Соответствие цвета предмета с эталоном цвета;

Выбор предмета определенного цвета по словесной инструкции взрослого;

Закрепление постоянного признака цвета за предметом.

ФОРМИРОВАНИЕ ПРОСТРАНСТВЕННЫХ ПРЕДСТАВЛЕНИЙ
 .Это формирование вызывает определенные трудности у детей страдающих синдромом Дауна , так как пространственное представление – это относительная величина.

Формирование ориентации в пространственном окружении другого человека.

Ориентация по основным пространственным направлениям(голова, грудь, туловище- они находятся вверху, спина –сзади , ноги – внизу, живот – спереди).

Формирование ориентации в пространственном окружении на себе:

«Я –ТОЧКА ОТСЧЕТА»; **ФОРМИРОВАНИЕ ПРЕДСТАВЛЕНИЙ О ВРЕМЕНИ:**

Формирование понятия «сутки»;

Формирование представлений о временах года;

Формирование временных понятий «дни недели»;

Формирование временных понятий «вчера- сегодня завтра».

ФОРМИРОВАНИЕ ТАКТИЛЬНО ДВИГАТЕЛЬНОГО ВОСПРИЯТИЯ:

Развитие зрительно – двигательной координации;

Ориентация в тактильных ощущениях, связанных с формой предмета, его величиной и массой;

Развитие стереогнозиса- это узнавание предмета и фактуры материала на ощупь. Формирование представлений у ребенка с синдромом Дауна можно развивать лишь после освоения им представлений о форме и цвете , так как величина – понятие относительное и это затрудняет формирование представлений о ней.

- Формирование представлений о длине предмета :»длинный –короткий»

- Формирование представлений о ширине «широкий –узкий»

-Формирование представлений о высоте:»снизу сверху»

-Формирование о больших и маленьких предметах.

Коррекция мышления:

Мышление не только обучает ребенка, но и социализирует его. Развитие мышления происходит как следствие сенсорного воспитания и этапы его развития обеспечиваются сенсорным воспитанием.

Коррекция слухового аппарата :

-слуховое восприятие неречевых звуков;

-слуховое восприятие ритмического слуха;

-слуховое восприятие речевых звуков.

Занятия проводятся в игровой форме. Во время работы важно не терять визуальный и ситуативный контакт с ребенком, обогащать и накапливать практический и чувственный опыт ребенка. Средства используемые в работе очень разнообразны: разноцветные кубики, флажки, мячи, шары, кирпичики, мешочки. Надувные мячи(большие, средние, маленькие).пирамидки разного размера, набор муляжей, баночки, бусы, трафареты.

Коррекционное развитие приводит к значительным сдвигам в развитии ребенка и положительно влияет на его дальнейшую судьбу. Главное правило реабилитации детей с синдромом Дауна – не коррекция и лечение, а вовлечение

их в обыденную жизнь – общение с родственниками и друзьями , учеба и различные занятия. .[4,5;85-93с,75-96]

Также в своей работе необходимы совместные детско-родительские консультации. В течение всего периода работы проводить работу с родителями посредством психодиагностических методик, домашних заданий и последующим обсуждением с целью:

- 1.расширение возможностей понимания родителей своего ребенка, улучшение рефлексии, родительских взаимоотношений с ребенком;
- 2.повышение общей сензитивности к ребенку , его проблемам;
- 3.активизации коммуникаций в семье.

Список литературы

1. Астения: Джесси Рассел — Москва, , 2012 г.- 98 с.
2. Депрессивный синдром: Джесси Рассел — Санкт-Петербург, 2012 г.- 56 с.
3. Планета Вилли: Бирта Мюллер — Санкт-Петербург, Самокат, 2015 г.- 40 с.
4. Предменструальный синдром: Джесси Рассел — Москва, 2012 г.- 100 с.
5. Синдром Дауна: Джесси Рассел — Москва, , 2012 г.- 101 с.

Матахбаева С. К.

Текелі қаласы білім бөлімі мемлекеттік мекемесінің №4 балабақшасы Текелі қаласы, Алматы облысы, Қазақстан

МЕКТЕПKE ДЕЙІНГІ БІЛІМ БЕРУДЕГІ ИНТЕРАКТИВТІ ТЕХНОЛОГИЯЛАР

Қоғамның дамуының қазіргі кезеңі Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың негізі болып отыр және басты мәселелердің бірі де осы. Бұл ХХІ ғасыр - ақпараттық қоғам дәуірі, технологиялық мәдениет пен интерактивті ресурстармен жұмыс жасайтын ғасыр. Білім беру үрдісін ақпараттандыру жаңа ақпараттық технологияларды пайдалану ғасыры. Сол білімді мықты тұғырлы етіп ұйымдастырумен қалыптастыру үшін интерактивті оқытудың білім беру ісіне тигізер ықпалы мол.

Интерактивті оқыту – адамдар қарым-қатынасының ынтымақтастықты негізіне құрылады. Жұпқа, топқа, ұжымға бөлініп бір мақсатқа жету үшін бір-бірімен түсінісіп, ортақ сөйлеу әрекеті іске асырылады. Оқытудың өзара әрекетінің түрлері мен тәсілдері тіл үйренушілердің қарым-қатынас жасауға, ақпаратпен алмасуға белсенді және үздіксіз жұмылуын қамтамасыз етеді. Білім берудегі интерактивті технология мұндағы интерактивті сөзі - «inter» - бірлесу, «act» - әрекет жасау ұғымын білдіреді. Сабақ барысында баланың топпен жұмыс жасауға қатыспауы мүмкін емес, бірін-бірі толықтыратын, сабақ барысында барлық балалардың қатысуын ұйымдастыратын оқыту әдісі.

Оқытудың интерактивті әдістерін қолдану арқылы балалардың төмендегідей тұлғалық сапалары дамиды:

- белсенділік пен тапқырлықтың артуы;
- сын тұрғысынан ойлау, өз пікірін дәлелдей алу мүмкіндігінің дамуы;
- қабылдаған шешімдеріне жауапкершілік сезімдерінің артуы;
- баланың жасырын мүмкіндіктерінің ашылуы;
- ынтымақтастық пен топтық жұмысқа қабілеттіліктің қалыптасуы;
- одан әрі өз бетімен оқу қабілетінің дамуы.

Интерактивті технологиялар баланы жан-жақты дамытуға бағытталған білім беру үдерісінде белсендіруші әдіс-тәсілдерді қолдану арқылы оқытушы және дамытушы сипаттағы әдістемелерді қамтиды, олар: оқуға ерте үйрету, тілдерге үйрету (тілдердің үштұғырлығы), танымдық материалды сызбалық-таңбалық үлгілер негізінде үйрету, М. Монтессоридің өзін-өзі дамыту әдістемесі, ұжымдық пікірталас және оқу-рөлдік ойындарының әдісі.

Интерактивті оқыту әдістері балаға адами өзара іс-әрекет пен қарым-қатынасын ұйымдастыру арқылы бағытталған.

«Оқуға ерте үйрету» әдісі.

Интерактивті технологияларға оқуға ере үйрету де жатады. Балаларға сөздерді толық оқуға үйретудің озық әдістемесін балаларды ерте оқытудың қолдаушысы Глен Доман әзірледі. Дәрігер ретінде ол оқу мидың өсу кезеңінде ғана тиімді екенін білді. Ал адамның миы жеті-жеті жарым жасқа дейін, әсіресе, алғашқы үш жылда қарқынды өседі.

Доманның әдістемесі қазіргі уақытта да қажет. Балаларын ерте оқуға үйретуді бастау үшін ата-аналар мен тәрбиешілерге көмектесетін жаңа әдістемелік кешендер әзірленді. Бұл кешендер, - «Жөргектен оқу», «Жөргектен оқу әліппесі», «Глена Доманның үлестірме қағаздары», бұларды Ресейдің ғана емес, сонымен қатар, басқа да шетелдердің ата-аналары мен тәрбиешілері сәтті қолдануда.

«Жөргектен оқу».

Бұл технология бала өміріне маңызды кезең ойлау қабілетінің – миының белсенді өсу кезеңінде және өмір бойындағы «интеллектуалды қуатының» қалыптасуына, зейінін маңызды затқа шоғырландырып, ұстап тұру іскерлігін дамытуға жағдайлар жасайды. Әріптер мен буындарды алдын-ала үйренусіз тұтас сөздерді жүгіртіп дербес оқу негізінде ақпараттардың үлкен көлемдерін еш қиындықсыз сақтайды. Баланың миы жаңаны қабылдауға барынша ашық, ол кез-келген ақпараттарды жеңіл меңгереді. Сөзді толық қабылдай отырып, бала материалды тезірек меңгереді, келіп түскен ақпаратты жеңіл өңдейді. Бұдан кейін жылдам ойлауы дамиды – тез ойлап, талдау жасау іскерлігі. Бұл адамның ең маңызды қасиеттерінің бірі.

Топтаманың құрамына 800 сөзден құралған үлестірме қағаз енген, олар кішкентай баланың сөздік қорын толықтырып, зейінін, ойын, есін, көруін, естуін, тілін дамытады.

Сабақтар балаға белгілі жүйемен үлестірме қағаздардан көрсетуден құралады. Бір сабақ 5 секундқа жуық уақытқа созылады, балаға қызықты ойын түрінде өтеді.

Сабақ ірі қызыл қаріптермен жазылған сөздермен танысудан басталады. Топтамаға А. Маниченконың «Баланы оқуға қалай үйрету керек» кітабы енген, баламен жүргізілетін жұмыстың әдістемесі толық жазылған.

«Жөргектен оқу әліппесі».

«Баланы кемеңгер етудің ең тиімді тәсілі – оны үш жасқа дейін оқуға үйрету» - деп көптеген жетекші балалар психологтары солай деп есептейді.

Атап айтқанда, ерте жастан оқуға үйрету мектеп бағдарламасын меңгеріп қана қоймай, кез-келген жетістіктерге жетуге көмектесетін аса ірі интеллектуалды әлеует қалыптасады.

«Жөргектен оқу әліппесі» топтамасы:

- интеллектісін, зейінін, есін, ойын дамытады;
- көптеген оң сезімдерін береді;
- үйдегідей секілді, серуенде, қонақта дайындалуға мүмкіндік береді;
- баланы оқу үдерісімен қызықтырады.

Интерактивті технологияларды күнделікті сабақ үрдісінде пайдалану үшін, әр тәрбиеші алдында отырған баланың жас, дара ерекшеліктерін ескеріп, өзінің шеберлігіне орай таңдап алады.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Қармысова Л. Интерактивтік оқыту. Қазақстан мектебі. 3/2011.
2. К.Ж.Бұзаубақова. Жаңа педагогикалық технология.Оқулық.Тараз.Тар Му.2003.
3. Г.Кертаев.Оқытудың кейбір әдістері. Алматы,1991.

Strategiczne kierunki reformowania systemu edukacji

Калимбекова Жамиля Тураровна

*ГККП «Детский сад № 4» государственного учреждения «Отдел образования
города Текели»*

Алматинская область, город Текели, Казахстан

ПРИБЛИЖЕНИЕ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА К ДУХОВНО- НРАВСТВЕННОМУ НАСЛЕДИЮ, ВОСПИТАНИЕ ПАТРИОТА СВОЕЙ СТРАНЫ В УСЛОВИЯХ РЕАЛИЗАЦИИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕИ «МӘҢГІЛІК ЕЛ»

Содержание духовно-нравственного воспитания объективно задано требованиями общественного строя, это своего рода социальный заказ общества всем институтам воспитания. Гуманистические преобразования, происходящие во всех сферах нашего общества, актуализируют потребность в переосмыслении сущности процесса воспитания, поиске новых подходов к воспитанию детей дошкольного возраста, способствующих наиболее полному развитию детей.

Перед дошкольной педагогической наукой и практикой в настоящее время стоят задачи создания наиболее эффективных условий для формирования нравственного поведения детей. Особое значение приобретают вопросы формирования у них гуманного отношения к сверстникам, взрослым людям, а также к природе и животным; воспитания положительного отношения к труду, различной деятельности.

В своих ежегодных посланиях народу Казахстана лидер нации Президент, Нурсултан Абишевич Назарбаев говорил о важности усиления воспитательного компонента процесса обучения: патриотизма, нормы морали и нравственности, межнационального согласия и толерантности, физического и духовного развития, законопослушания.

Глава государства Н. Назарбаев призывает укреплять национальный дух Казахстана – дух традиций, патриотизма, обновления и побед. Он отмечает, что подрастающее поколение должно воспитываться по трем принципам – мир, согласие, созидательный труд.

На этих принципах основывается патриотический акт «Мәңгілік Ел», который принят 26 апреля 2016 г. на XXIV сессии Ассамблеи народов Казахстана и направлен на воспитание духовно-нравственного патриота, гражданина. «Мәңгілік Ел» - это национальная идея как источник непрерывности и неистощаемости, вечности традиций, языка, духовно-нравственной основы народа.

В основе Мәңгілік Ел – простые, понятные и самые ценные для каждого из нас истины: благополучие наших семей, гостеприимство и трудолюбие, стабильность, безопасность и единство, уверенность в завтрашнем дне. Мы призываем укреплять, хранить и передавать от поколения к поколению Семь незыблемых основ Мәңгілік Ел: консолидирующие ценности на базе идеи Мәңгілік Ел, представленной Президентом – это гражданское равенство; трудолюбие; честность; культ учености и образования; светская страна - страна толерантности.

Следует отметить, что формирование нравственно - духовных ценностей должно начинаться уже с дошкольного возраста, так как именно в этот период происходит бурное накопление жизненного опыта.

Задача воспитателей для реализации национальной идеи «Мәңгілік Ел», состоит в воспитании истинных патриотов, любящих и знающих родной язык, традиции, обычаи, историю своей родины, которые сохраняют и бережно передадут накопленные знания будущим поколениям.

Патриотическое воспитание ведется во всех группах дошкольных организаций Республики Казахстан.

Основное содержание работы по формированию нравственно - духовных ценностей, воспитание патриотизма у детей дошкольного возраста в условиях реализации национальной идеи «Мәңгілік Ел»:

1. Приобщение ребенка к культурному наследию казахского и других народов, устному народному творчеству, национальным играм, искусству.
2. Прослушивание тематических аудиозаписей (гимн Республики Казахстан, голоса птиц, природных явлений), демонстрация флага и герба страны и рассказы о них.
3. Знакомство ребенка с традициями дошкольной организации, города или села, где он живет, страны, с ее историей, достопримечательностями, флагом, гербом, гимном.
4. Формирование основ самосознания и индивидуальности, понятий «Моя семья - моя родословная», «Я и мои друзья», «Моя Родина».

5. Знакомство с героическим прошлым Отечества: о грозных военных событиях, о том, что люди будут всегда помнить и чтить память героев и погибших воинов.

6. Воспитание любви и бережного отношения к родной природе, формирование чувства ответственности за ее сохранность.

7. Развитие продуктивной, творческой и игровой деятельности.

8. Краеведческие экскурсии по изучению культурного наследия, традиций и обычаев казахского народа, других этносов, проживающих в Казахстане.

9. Создание пространственной разносторонней среды; гуманистическая позиция педагога; индивидуально-дифференцированный подход; взаимодействие с родителями.

Большую воспитательную ценность имеют игры различной направленности: национальные, подвижные, настольные и т.д. Ребенок, играя, вполне сознательно выполняет определенные этические нормы поведения.

В творческой деятельности необходимо знакомство с народным прикладным искусством (орнаментами, рукоделием разных народностей или современным творчеством). Можно организовать творческие мастерские, совместную детско-родительскую творческую деятельность.

Следует отметить, все мероприятия, организованные в целях реализации программы «Мәңгілік ел», должны быть направлены на формирование духовно-нравственных ценностей, а также способного к сотрудничеству и межкультурному взаимодействию, обладающего чувством ответственности за судьбу страны, активно участвующего в ее развитии.

Список литературы:

1. Республиканский центр «Дошкольное детство» // Методические рекомендации по духовно-нравственному воспитанию детей дошкольного возраста в контексте национальной идеи «Мәңгілік ел» -Астана, 2016. - 28 с.

Султанова Ж. Т.

Қаршы орта жалпы білім беретін мектебі

Лбішін ауылы, Ақжайық ауданы, Батыс Қазақстан облысы, Қазақстан

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНА ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ МАЗМҰНЫ БОЙЫНША ЖИЫНТЫҚ БАҒАЛАУДЫ ЖОСПАРЛАУ ЖӘНЕ ҰЙЫМДАСТЫРУ

Білім беру мазмұнын жаңарту жағдайында оқу үдерісін ұйымдастырудың өзіндік ерекшеліктері қалыптасып келеді. Өз ісінің шебері ғана жоғары жетістіктерге жетеді. Қазіргі таңда бағдарламаны жақсы, терең меңгерген, күнделікті сабақтағы мақсатқа сай іс-әрекет таңдап, оны оқушыға жеткізе алатын белсенді оқу әдістерін қолданып, әр түрлі деңгейдегі тапсырмаларды саралай білу іскерлігі қалыптасқан, ақпараттық-коммуникативтік технология құралдарын еркін меңгерген, оқушылардың қажеттіліктерін қанағаттандыра алатын, білімге деген қызығушылығын арттыра отырып, сыни тұрғыда дарындылығын дамытуда іздену-зерттеу бағытындағы тапсырмалар жүйесін ұсыну және рухани дүниелер арқылы ынтымақтастық орта қалыптастыру, тиімді кері байланыс ұйымдастыру - міне, бүгінгі күннің талабы осындай.

Ал оның негізі бастауыш сыныптарда қаланбақ. Сондықтан да бастауыш сыныпта жас ерекшелігіне қарай әр түрлі тиімді әдіс-тәсілдерді қолдана отырып, оқушылардың бойына негізгі дағдыны қалыптастыру арқылы өз бетінше білім алуға жетелеу - ең басты мәселе.

Жаңартылған білім беру бағдарламасының маңыздылығы неде? – деген сұрақты қарастыратын болсақ, оқу бағдарламалары спиральді білім беру бағдарламасы (Джером Брунер) моделіне негізделген. Оның негізінде оқушылар келесі сыныпқа ауысқанда зерделенген материалдар мен білім қайталанып отырады деген тұжырым жатыр. Спиральді білім берудің негізгі ерекшелігі: әрбір қайталанып оқыған сайын тақырыптың немесе пәннің күрделілігі арта түседі; жаңа білім алдыңғы біліммен тығыз байланысты және бұған дейін алынған ақпарат тұрғысынан қарастырылады; оқушы пәнді қайталап оқыған сайын ақпарат толықтырылып бекітіліп отырады; спиральді білім беру бағдарламасы

жеңіл идеялардан күрделі идеяларға қисынды жолмен ауысуға мүмкіндік береді; оқушыларды соңғы оқу мақсатына қол жеткізу үшін бұрын алған білімдерін қолдануға жетелеу ұсынылады.

Бағалау жүйесі де түбегейлі өзгеріске ұшырап, критериалдық бағалау жүйесіне өтуде. Критериалды бағалау кезінде оқушылардың үлгерімі алдын ала белгіленген критерийлердің нақты жиынтығымен өлшенеді. Оқушылардың пән бойынша үлгерімі екі тәсілмен бағаланады: қалыптастырушы бағалау және жиынтық бағалау. Критериялық бағалау жүйесі Филиппин, Сингапур, Жапония, Франция, Финляндия сынды дамыған елдерде пайдаланылады. Бұл бағалау жүйесінің артықшылығы, баланың ойлау қабілетін дамытып, ғылыммен айналысуына ықыласын туғызады, баланың жан-жақты ізденуіне жол ашады. Оқыту мақсаттары күтілетін нәтижелер түрінде ұсынылып отыр. Әрбір бөлімшелерге дәйекті түрде енгізілген оқыту мақсаттары, мұғалімдерге өз жұмысын жоспарлауға және білім алушылардың жетістіктерін бағалауға мүмкіндік береді.

Осығанбайланысты, оқушының жеке тұлғасы емес, оның жұмысы ғана бағаланады; білім алушының жұмысы басқа білім алушылардың жұмыстары мен емес, оларға алдын ала белгілі (өте жақсы орындалған жұмыс түрінде) эталонымен салыстырылады. Не нәрсеге үйретеді, соны ғана бағалауға болады, сондықтан бағалау критерийі – оқу мақсаттарының нақты көрсетілуі. Қалыптастырушы бағалау күнделікті оқыту мен оқу үдерісінің ажырамас бір бөлігі болып табылады және тоқсан бойы жүйелі түрде өткізіледі. Қалыптастырушы бағалау үздіксіз жүргізіле отырып, оқушылар мен мұғалім арасындағы кері байланысты қамтамасыз етеді және балл не баға қоймастан оқу үдерісін түзетіп отыруға мүмкіндік береді.

Жиынтық бағалау оқу бағдарламасының бөлімдерін, ортақ тақырыптарын және белгілі бір оқу кезеңін (тоқсан, оқу жылы, орта білім деңгейі) аяқтаған кезде оқушының үлгерімі туралы ақпарат алу мақсатында балл және баға қою арқылы өткізіледі.

Жиынтық бағалау белгілі бір оқу кезеңінде оқу бағдарламасының мазмұнын меңгеру деңгейін тіркеу, анықтау үшін жүргізіледі. Тіркеу үдерісі кезінде оқу бағдарламасының мазмұнына сәйкес білім алушылардың білімін, дағдысын көрсететін дәлелдерді жинау жүзеге асырылады. Жиынтық бағалау тоқсан барысында (бөлім/ортақ тақырыптар бойынша жиынтық

бағалау), тоқсан соңында (тоқсандық жиынтық бағалау) және білім беру деңгейін аяқтағанда (негізгі орта, жалпы орта) жүргізіледі.

Тоқсандық жиынтық бағалау бақылау жұмысы ретінде берілген, сондықтан бақылау жұмысы өтерге дейін материалдар оқушылардан қатаңқұпия түрінде сақталғаны жөн. Олар жабық шкафта, оқушылар көре алмайтын жерде сақталуы тиіс. Тапсырмалар белгілі бір қызметкерлер кіруге ғана мүмкіндігі бар анықталған жерде сақталады.

Жиынтық бағалауды негізінен мұғалімдер өткізеді, оқушылар жұмыстарын жазғанда, кабинетте тек бір мұғалім болуы мүмкін. Мүмкіндігінше, кез келген бос мұғалім жиынтық бағалауды өткізуде мұғалімге көмектесуі қажет, яғни көмекші бақылаушы ролін атқарады және

ол бас-бақылаушы мұғалімнен нұсқаулық алады. Жиынтық бағалау өткізу

кезінде мұғалімдер және басқа бақылаушылар бағалауды тиісті деңгейде және тәртіппен өткізуді мұқият бақылаулары қажет, басқа іс-әрекет жасамаулары өте маңызды (мысалы, дәптер тексеру, ноутбукте жұмыс жасау).

Жаңа бағалау жүйесі білім алушыда өз әрекетін бақылау мен бағалау, туындаған қиындықтардың себептерін анықтау мен қалпына келтіру қабілетін қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Әдебиеттер тізімі:

1. «XXI ғасыр педагогикасы мектеп табалдырығында». Ақпараттық әдістемелік дайджест. Алматы, 2009 ж.
2. Көкіжанова Г.К. «Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау білім сапасын басқарудағы негізгі критерий» – Педагогика, 2009 ж.
3. Мұғалімдерге арналған нұсқаулық. Үшінші (базалық) деңгей. 2013 ж.

Współczesne metody wykładania

Ахметова А.Е., к.ф.н. Ныгметова Б.Д.

Павлодарский государственный педагогический университет

АУТЕНТИЧНЫЕ ВИДЕОМАТЕРИАЛЫ КАК СРЕДСТВО ПОВЫШЕНИЯ МОТИВАЦИИ В ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ

Мотивация играет огромную роль при изучении любого предмета, особенно иностранных языков [1]. Проблема изучения мотивации имеет международный уровень в сфере психологии. Сложность и многоаспектность проблемы мотивации обуславливает разница в подходах к пониманию её сущности, а также к методам её изучения. Но, несмотря на этот факт, мотивация понимается большинством авторов как совокупность, система психологических разнородных факторов, детерминирующих поведение и деятельность человека. Качество выполнения деятельности и её результаты зависят, прежде всего, от побуждения и потребностей индивида, его мотивации, так как именно мотивация вызывает целенаправленную активность, которая в свою очередь определяет выбор средств и приёмов.

В данной работе мы бы хотели представить результаты своего практического исследования. Привлекательность работы с аутентичными видеоматериалами очевидна: они способствуют интенсификации обучения, стимулируют речемыслительную, познавательную, творческую деятельность студентов, позволяют индивидуализировать обучение. Поскольку овладение иностранным языком как средством межкультурного общения происходит в условиях отсутствия естественной среды общения, важно заметить, что аутентичные видеоматериалы могут способствовать повышению мотивации студентов, являясь эффективным средством формирования необходимых навыков и умений, главным образом потому, что демонстрируют целостные сценарии, наглядно представляющие социокультурную реальность, контекст и ситуацию общения в вербальном и невербальном плане [2].

Использование видеоматериалов в обучении английскому языку в средней школе во время педагогической практики потребовало теоретического

переосмысления их роли и места в процессе обучения. Под видеоматериалами (видеозаписями) мы понимаем любую телепродукцию (новости, интервью, ток-шоу, рекламные блоки и т.д.), а также художественные, документальные, мультипликационные фильмы, записанные на пленку или цифровые носители и используемые в качестве дидактического материала с возможностью многократного просмотра, использования режимов "стоп" и "пауза", быстрого поиска нужного фрагмента [3, 8].

В процессе изучения теоретического материала в рамках темы исследования нами были выявлены основные функции использования аутентичных видеоматериалов в учебном процессе, которые мы предлагаем далее рассмотреть подробно.

Информационная функция заключается в том, что видеоматериалы являются источником информации, обладают средствами эмоционального, интеллектуального и воспитывающего воздействия. Информативность видеоматериалов исходит из отображения ими реальной действительности более многогранной и многообразной, нежели другие средства массовой информации; при этом аутентичные видеоматериалы предлагают нам изображение общества в том виде, в котором оно себя видит; для иностранного студента - это самый верный канал получения информации, которую видят и слышат носители изучаемого языка всех возрастов и социальных слоев.

Мотивационная функция проявляется себя при использовании видеоматериалов на занятиях по иностранному языку, когда развиваются два вида мотивации: самомотивация, когда фильм интересен сам по себе, и мотивация, которая достигается тем, что учащемуся будет показано, что он может понять язык, который изучает. Это приносит удовлетворение и придает веру в свои силы и желание к дальнейшему совершенствованию. Необходимо стремиться к тому, чтобы учащиеся получали удовлетворение от видео именно через понимание языка, а не только через интересный и занимательный сюжет.

Моделирующая функция позволяет аутентичным видеоматериалам моделировать множество ситуаций, имитирующих условия естественного общения.

Интегративная функция заключается в том, что в качестве носителя информации видеоматериал может объединять в себе учебный материал,

содержащийся в других пособиях, печатных текстах, а также отражать конкретные явления и процессы окружающей действительности.

Иллюстративная функция состоит в демонстрации учащимся примеров реализации на практике изученного языкового материала. Благодаря сочетанию аудио- и видеоряда аутентичные видеоматериалы являются источником аутентичных образцов речи, иллюстрирующих норму изучаемого языка, а также оперативнее, чем другие источники, отражают изменения, произошедшие в языке в последнее время.

Развивающая функция представлена в виде функции развития механизмов памяти, внимания, мышления и т.д., а также функции развития личностных качеств. Способствует развитию навыков и умений речевых видов деятельности учащихся в процессе овладения языком, их творческой деятельности, которая характеризуется переносом знаний и умений в новую ситуацию. Воспитательная функция проявляется в том, что работа с аутентичными видеоматериалами обеспечивает постижение другой культуры, способствуя интеграции различных социумов, все более активному диалогу культур, что является глобальной целью обучения. Их использование способствует реализации принципа соизучения языка и культуры.

Вслед за большинством авторов, исследующих возможность повышения эффективности обучения иностранному языку посредством использования аутентичных видеоматериалов, мы утверждаем, что они могут быть использованы при формировании умений социокультурной компетенции; эффективны при обучении устной речи. Нами установлено, что они способствуют произвольному запоминанию материала, обусловленному эмоциональным сопереживанием происходящему на экране; позволяют разнообразить приемы обучения, создавая зрительную или зрительно-слуховую опору в процессе презентации нового лексического, фонетического и грамматического материала; используются в целях более эффективной организации систематического повторения изученного материала.

Для успешного применения аутентичных фильмов на практике необходимо организовать соответствующую работу с ними. Для начала необходимо определить учебные цели и задачи (что мы достигнем, показав данный фильм). Вторым важным этапом в выполнении такой работы является выбор видеозаписи (почему именно этот фильм хотим показать).

В казахстанских и зарубежных исследованиях проблема отбора видеоматериалов в целях эффективного обучения иностранному языку является актуальной. Проведенный анализ множества работ различных авторов по данной теме позволяет нам выделить следующие критерии отбора аутентичных видеоматериалов:

- соответствие языкового содержания видеозаписей уровню языковой подготовки учащихся;
- актуальность тематики видеозаписей;
- качество звукового и художественного оформления;
- соответствие жанровых особенностей содержания видеозаписей учебным целям и задачам, интересам студентов;
- учет страноведческой специфики;
- соответствие социокультурного содержания видеозаписей цели формирования социокультурной компетенции
- информационная и художественная ценность;
- популярность у зрительской аудитории;
- жанрово-композиционное разнообразие;
- наличие конфликта.

Данные критерии разработаны, исходя из функционального подхода к отбору и подаче материала, который сегодня доминирует в методике преподавания иностранных языков, учета коммуникативной значимости аутентичных видеоматериалов, тех жизненных ситуаций и форм общения, которыми предстоит воспользоваться учащимся.

Мы считаем, что при отборе аутентичных видеоматериалов следует учитывать вышеперечисленные критерии, отдавая предпочтение тем материалам, которые могут способствовать формированию коммуникативной компетенции, отражают элементы социокультуры, передают особенности национального менталитета, особенности национального общения. Использование такого подхода позволяет нам вводить, осмыслять и закреплять лингвистические знания на уроке английского языка в средней школе в действующей форме, а живая иностранная речь становится смыслом и содержанием процесса преподавания.

Литература:

1. Ускова Б. А. Ананьина М. А. К вопросу об овладении лингвокультурной компетенцией в языковом вузе. Социокультурное пространство России и зарубежья: общество, образование, язык. 2014. № 3. С. 21–26.
2. Угринова Н. В., Фоминых М. В. Использование аутентичных видеоматериалов в целях повышения мотивации к изучению английского языка студентами языковых вузов // Молодой ученый. — 2015. — №10.5. — С. 27-28. — URL <https://moluch.ru/archive/90/18068/> (дата обращения: 15.05.2018).
3. Ткаченко Р.Г., Роговская Ф.И., Карлайл М.С. Урок английского языка на английском.-М.,2004.

Чикирова Зарина

Казахстан г.Алматы

Студентка 1 курса специальности 5В010100-Дошкольное обучение и воспитание

Казахского национального педагогического университета имени Абая

Научный руководитель: *Айтпаева А.К. Кандидат педагогических наук, доцент*

АДАПТАЦИЯ РЕБЕНКА В УСЛОВИЯХ ДЕТСКОГО САДА

Abstract: The period of adaptation of a child to the conditions of a kindergarten is so serious that it requires resolute action on the part of adults to alleviate it.

The solution of this problem lies, first of all, with the DOW teachers. It is they who must organize the life of the child in a pre-school institution so that the child most adequately, almost painlessly adapts to the new conditions, so that he develops a positive attitude towards the kindergarten and communication skills, especially with peers.

Keywords: adaptation of the child, positive attitude, socialization of development.

Каждый возраст в жизни ребёнка ставит перед собой свои задачи. Приходит время, когда малышу становится тесно в стенах родного дома, для расширения своего опыта и навыков коммуникации ему необходимо ежедневное общение со сверстниками. Опыт общения теперь станет для него базой для получения новых знаний о мире. Большинство информации малыш будет получать не опытным путём (как это было раньше, а посредством коммуникации. Социализация и развитие речевых способностей – важнейшие задачи раннего возраста. Поэтому после 2 лет малышу не обойтись без посещения детского сада. В этом возрасте малыши начинают постепенно знакомиться с правилами поведения в коллективе: жить по определённым правилам и инструкциям. Этот процесс очень важен, и пренебрегать им не стоит, так как жизнь в коллективе есть привычная среда обитания для каждого человека. Но впервые начиная «общественную» жизнь, малышу важно правильно адаптироваться, найдя своё место в коллективе сверстников.

Итак, ребёнок попадает в детский сад. ... С приходом ребенка в дошкольное учреждение его жизнь существенным образом изменяется: строгий режим дня, отсутствие родителей или других близких взрослых, новые требования к поведению, постоянный контакт со сверстниками, новое помещение, таящее в себе много неизвестного, а значит, потенциально опасного, другой стиль общения. Все это обрушивается на ребенка одновременно, создавая для него стрессовую ситуацию, которая может привести к невротическим реакциям (капризы, страхи, отказ от еды, частые болезни, психическая регрессия и т. д.).

Период адаптации ребёнка к условиям детского сада настолько серьезен, что требует решительных действий со стороны взрослых для его облегчения.

Решение этой задачи ложится, в первую очередь, на педагогов ДООУ. Именно они должны так организовать жизнь ребенка в дошкольном учреждении, чтобы малыш наиболее адекватно, почти безболезненно приспособился к новым условиям, чтобы у него формировались положительное отношение к детскому саду и навыки общения, прежде всего со сверстниками.

Немаловажная роль в адаптации ребёнка к условиям детского сада принадлежит родителям. Родители в наш век обилия информации достаточно много знают о детских садах, об условиях содержания в них детей. Но тем не менее без направляющей помощи педагогов детского сада процесс адаптации ребёнка в детском саду пройдет более болезненно.

Выделяется три фазы адаптационного процесса: острая фаза (период дезадаптации, подострая фаза (собственно адаптация, фаза компенсации (*период адаптированности*)).

Длительность периода адаптации зависит от многих причин: от особенностей высшей нервной деятельности ребенка; от наличия или отсутствия предшествующей тренировки его нервной системы; от состояния здоровья; от резкого контакта между обстановкой, в которой ребенок привык находиться дома и той, в которой находится в дошкольном учреждении; от разницы в методах воспитания.

Для детского сада важно заранее, до начала набора детей в группу, разработать комплекс мер, направленных на облегчение адаптации, задействовав в этом процессе всех участников этого непростого периода в жизни ребёнка: директор детского сада, методист, воспитатели, специалисты детского сада, медсестра, родители.

Задачи педагогического коллектива на период адаптации детей

1. Создать для детей атмосферу психологического комфорта.

2. Формировать у детей навыки здорового образа жизни, содействовать полноценному физическому развитию детей:

а) организовать рациональный режим дня в группе, обеспечивающий каждому ребенку физический и психический комфорт;

б) формировать у детей привычку к аккуратности и чистоте, прививать простейшие навыки самообслуживания;

в) обеспечить понимание детьми смысла выполнения режимных процессов;

г) воспитывать у детей потребность в самостоятельной двигательной активности.

3. Закладывать основы будущей личности:

а) воспитывать у детей уверенность в самих себе и своих возможностях, развивать активность, инициативность, самостоятельность;

б) закладывать основы доверительного отношения детей к взрослым, формируя доверие и привязанность к воспитателю;

в) закладывать основы доброжелательного отношения детей друг к другу.

С этой целью методист подбирает материал для воспитателей: литературу, памятки, семинары, консультации по облегчению детям процесса адаптации.

Главное, оказавшись в новой ситуации, ребенок должен получить поддержку и помощь. В этот период надо создать для ребенка психологический комфорт.

Эмоциональное неблагополучие ребенка может плохо сказаться на сне ребенка, на его аппетите. Одно из важнейших понятий, влияющих на адаптацию ребенка в ДОО, - социальная ситуация его развития. Обследуя и проводя диагностику психосоматического состояния ребенка, развития его способностей и интеллекта, следует учитывать динамику взаимоотношений малыша с окружающими его людьми. Именно социальные отношения могут прояснить своеобразие индивидуальных качеств ребенка. Это поможет воспитателям и медицинскому персоналу ДОО выбрать правильную, эффективную в отношении конкретного ребенка тактику в организации воспитательных, развивающих и укрепляющих здоровье мероприятий, а также мероприятий, помогающих его адаптации к условиям ДОО.

Детский сад – это новое окружение, новая обстановка, новые люди. Поступление ребенка в дошкольное образовательное учреждение сопровождается

изменением окружающей его среды, режима дня, характера питания, системы поведенческих реакций (динамического стереотипа) крохи, приводит к необходимости устанавливать социальные связи, адаптироваться к новым условиям жизни.

Адаптация к дошкольному учреждению - сложный период, как для детей, так и для взрослых: родителей, педагогов. Для того чтобы ребенок мог быстро и безболезненно адаптироваться к условиям дошкольного учреждения, необходимо готовить его к поступлению в детский сад. В этом мы неоднократно убеждались, консультируя родителей и детей по поводу адаптации к детскому саду.

Родители не всегда в должной мере осознают, что, приходя в детский сад, ребенок попадает в иные условия, существенно отличающиеся от домашних.

Как привыкнуть ребенку к новому коллективу

Детям трудно привыкать к новому учреждению, незнакомым сверстникам, требованиям со стороны взрослых, режимным моментам. Родители испытывает тревогу за своего ребенка, и также привыкают к требованиям детского сада. А воспитателям порой непросто найти подход к детям и их родителям. Для успешной адаптации ребенка к условиям дошкольного учреждения взрослым необходимо сформировать у него положительную установку на детский сад, позитивное отношение к нему. Это зависит от профессионального мастерства воспитателей, атмосферы тепла, доброты, внимания. Трудности адаптации возникают в тех случаях, когда ребенок встречает непонимание, его пытаются вовлечь в общение, содержание которого не отвечает его интересам, желаниям. Ребенок должен быть готов к тому уровню общения, который задает атмосфера детского сада. Как показывает анализ случаев консультативной практики - дети далеко не всегда обладают необходимыми для той или иной группы детского сада навыками коммуникации.

Правила адаптации в детском саду

Чтобы облегчить малышу процесс адаптации к условиям ДООУ, соблюдаются следующие правила:

В любое время родители ребенка могут прийти в группу и находиться там столько, сколько сочтут нужным.

Родители могут приводить и забирать ребенка в удобное для них время, но следует помнить, что в первые дни пребывания малыша в группе не более 2-3 часов, в зависимости от степени его психического состояния.

Воспитатель обязательно выполнит просьбы родителей относительно питания, сна, одежды ребенка.

Все медицинские и закаливающие процедуры проводятся только с согласия родителей.

Практика показывает, что основными причинами тяжелой адаптации к условиям ДОО являются:

отсутствие в семье режима, совпадающего с режимом дошкольного учреждения,

наличие у ребенка своеобразных привычек,

неумение занять себя игрушкой,

отсутствие элементарных культурно-гигиенических навыков,

отсутствие навыка общения с незнакомыми людьми.

Рассмотрим факторы, влияющие на адаптацию это:

возраст ребенка;

состояние здоровья;

уровень развития;

характеристика нервной системы;

умение общаться с взрослыми и сверстниками;

сформированность предметной и игровой деятельности;

приближенность домашнего режима к режиму детского сада.

Тяжелая степень адаптации - дети, которые реагируют на перемену обстановки нервным срывом, к этому еще прибавляются и простудные заболевания. Это наиболее неблагоприятный вариант.

Контакт с ребёнком удаётся установить только через родителей (в худшем случае с ребёнком вообще не удаётся установить контакт). Малыш переходит от одной игрушки к другой, ни на чем, не задерживаясь, не может развернуть игровых действий, выглядит встревоженным, замкнутым. Замечание или похвала воспитателя оставляют ребёнка либо безучастным, либо он пугается и ищет поддержку у родителей. Очень часто родители находятся в слиянии с ребёнком, сомневаются в том, что он сможет освоиться в детском саду. Но постепенно все может уладиться, и это во многом зависит от обстановки дома.

Запомните, что ребенку с тяжелой адаптацией, помимо вас и воспитателей, поможет только педиатр или узкий специалист!

Средняя степень адаптации - в эту группу опадают дети без нервных расстройств - они в детском саду "всего лишь" начинают часто болеть. Еще бы, происходит "обмен" всевозможными инфекциями. Подобную "прививку" могут выдержать далеко не все дети - у многих начинаются ОРЗ и прочие неприятности. При этом типе адаптации заболеваемость ребенка может снизить врач. Чем раньше он назначит корректирующие мероприятия ребенку, тем меньше вероятность, что малыш ваш заболеет, а значит, адаптация его приблизится к благоприятной. И это, в свою очередь, поможет адаптироваться вашему ребенку и в дальнейшем, когда он переступит порог школы.

Ребёнок вступает в контакт, наблюдая за привлекательными действиями воспитателя, либо через включение телесных ощущений. Напряжённость первых минут постепенно спадает, ребёнок может вступать в контакт по своей инициативе, может развернуть игровые действия. На замечания и поощрения реагирует адекватно, может нарушать установленные правила и нормы поведения (социальное экспериментирование).

При этом типе адаптации ребенок в среднем адаптируется к новому организованному коллективу больше месяца и иногда во время адаптации заболевает. Причем, как правило, болезнь протекает без каких-то осложнений, что может служить главным признаком отличия указанного типа адаптации от неблагоприятного варианта.

Легкая адаптация - наконец, почти половина детей составляет самую благополучную группу - они посещают садик без особых потерь, более или менее с желанием. Обычно период адаптации составляет 3-4 недели. С таким ребенком почти нет хлопот, и изменения, которые видны вам в его поведении, обычно кратковременны и незначительны, поэтому ребенок не болеет.

Ребёнок спокойно входит в группу, внимательно осматривается, прежде чем остановить своё внимание на чём-либо. Он смотрит в глаза незнакомому взрослому, когда тот к нему обращается. Ребёнок вступает в контакт по своей инициативе, может попросить о помощи. Умеет занять себя сам, использует в игре предметы-заменители, например, понарошку кормит куклу, настроение бодрое или спокойное, пантомимика выразительная, эмоции легко распознаются. Ребёнок придерживается установленных правил поведения, адекватно реагирует на замечание и одобрение, корректируя после них своё поведение. Он умеет играть рядом с другими детьми, доброжелателен к ним. Полярным типом для тяжелой

адаптации, является тип легкой адаптации ребенка, когда малыш ваш адаптируется к новой обстановке обычно несколько недель, чаще всего - полмесяца.

Когда считать адаптацию законченной?

Каждый ребенок привыкает к жизни в детском саду по-своему. Одному ребенку на адаптацию потребуется всего неделя, а другому – целый месяц. Продолжительность привыкания зависит от многих факторов. Надо учитывать темперамент малыша, его состояние здоровья, какова обстановка в семье и даже то, насколько готовы к этому важному этапу сами родители. Некоторые дети в первые дни проявляют нешуточную агрессию: царапаются, кусаются, бросаются на пол, с яростью швыряют предлагаемые игрушки. Иногда бывает все наоборот: малыш после расставания с мамой замыкается в себе и, находясь в крайнем напряжении, еле сдерживает рыдания; сидит, уткнувшись в одну точку, не притрагиваясь ни к игрушкам, ни к еде. Так что родители должны быть готовы ко всему.

Памятки для воспитателя:

1. Воспитатели знакомятся с родителями и другими членами семьи, с самим ребенком, узнают следующую информацию:

-какие привычки сложились дома в процессе еды, засыпания, пользования туалетом и т.п.

-как называют ребенка дома

-чем больше всего любит заниматься ребенок

-какие особенности поведения радуют, а какие настораживают родителей.

2. Ознакомить родителей с ДООУ, показать группу. Познакомить родителей с режимом дня в детском саду, выяснить, насколько режим дня дома отличается от режима дня в детском садике.

3. Дать педагогические рекомендации родителям по адаптации ребенка к новым условиям жизни в ДООУ. Тогда ребенок придет в детский сад более подготовленным

4. Уточнить правила в общении с родителями:

-детский сад – это открытая система, в любое время родители могут прийти в группу и находиться там столько, сколько сочтут нужным;

-родители могут забирать ребенка в удобное для них время;

5. Необходимо проявлять радость и заботу при приходе ребенка в группу.

6. Необходимо обеспечить стабильность состава воспитателей на период приема и на весь период пребывания детей в ДООУ. В период адаптации и после него категорически запрещается переводы детей в другие группы.

7. На период адаптации по возможности необходим щадящий режим.

8. Приближенность режима детского сада к домашнему режиму.

9. Важно помнить о том, что ребенок должен получать удовольствие от общения с взрослыми и сверстниками

10. Качество адаптации каждого ребенка с оценкой степени ее тяжести обсуждается на педсоветах или медико-педагогических советах.

Выработка единых требований к поведению ребенка, согласование воздействий на него дома и в ДООУ – важнейшее условие, облегчающее ему адаптацию к перемене в образе жизни.

Список использованной литературы:

1. Баркан А. И. Практическая психология для родителей, или как научиться понимать своего ребенка. - М.: АСТ-ПРЕСС, 2007.

2. Ватутина Н.В. Ребенок поступает в детский сад/Под ред. Каплан Л.Н.- М.,1983.

3. Дошкольная педагогика/Под ред. Логиновой В. И., Саморуковой П. Г., часть вторая, М.: «Просвещение», 1988.

Алексеевко Л.А.

учитель начальных классов

*КГУ «Новошымская средняя школа №1», с. Новошымское района имени
Габита Мусрепова Северо-Казахстанской области, Казахстан*

ВОВЛЕЧЕНИЕ ПАССИВНЫХ УЧАЩИХСЯ В УЧЕБНЫЙ ПРОЦЕСС ПОСРЕДСТВОМ ДИАЛОГИЧЕСКОГО ОБУЧЕНИЯ НА УРОКАХ ПОЗНАНИЯ МИРА

В настоящее время современное образование претерпевает колоссальные изменения. Особое внимание сегодня уделяется образу современного школьника, наделенного навыками ученика 21 века. Ребенок должен не только получить знания, но и уметь применить их на практике в течение всей жизни. Но современная школа сталкивается с такой проблемой, как пассивность у учащихся на уроках.

Под пассивностью принято понимать сниженный уровень интеллектуальной деятельности, проявляющийся в несформированности интеллектуальных и познавательных способностей у детей.
(<http://www.scienceforum.ru>)

В каждом классе школы есть ребята, которые проявляют пассивность на уроках, можно сказать, витают в облаках, что оказывает влияние на низкую мотивацию обучения, а это как следствие и низкая успеваемость. Поэтому я решила узнать, посредством чего можно вовлечь инертных учеников в работу класса на занятии.

Мерсер и Литлтон (2007) в своей работе показали, что диалог в классе может способствовать интеллектуальному развитию учеников и их результативности в обучении. (Руководство для учителя, стр. 249). И действительно очень часто можно наблюдать: дети чаще спрашивают непонятный материал у своих одноклассников, нежели у учителя, так как они, общаясь на «своем языке», более понятно могут объяснить его.

Как известно в процессе диалогического обучения у ученика развивается познавательная активность, он стремится к познанию. Дети учатся ставить

вопросы, т.е. самостоятельно формулируют учебные задачи. Работая во взаимодействии со сверстниками, обсуждая поставленную учителем проблему, предлагают различные пути решения вопроса. Самое главное, что можно развить у ученика в процессе диалога – делать выводы. Исходя из теоретического материала, следует, что в процессе диалога у школьника мы развиваем творческое мышление, являющееся немаловажным фактом в современном быстро меняющемся мире. Вовлекая учеников в диалогическое обучение, мы не только развиваем мышление, но и заставляем быть динамичными учениками на уроках и вне его. Ученик становится настоящим исследователем, он приобретает интерес к познанию окружающего мира.

Исходя из вышесказанного, я определила **тему исследования** на уроках познания мира: «Как посредством диалогического обучения вовлечь пассивных учащихся в учебный процесс». Где поставила перед собой **цель**: показать, что через диалог улучшится взаимопонимание и взаимодействие детей, а значит, пассивные учащиеся активизируются на уроке.

Чтобы достичь поставленной цели, определила следующие **задачи**:

1) выявить причины пассивности учащихся на уроках познания мира; 2) проанализировать материалы по теме исследования; 3) применить на практике новые подходы; 4) выбрать учащихся с разными познавательными способностями для определения результативности моего исследования; 5) проанализировать изменения, произошедшие во время практики.

Гипотеза – применение на уроках диалогического обучения поможет активизировать пассивных учащихся на уроках, следовательно, повысится качество образования.

Чтобы достичь поставленной цели исследования, в своей практике я внесла следующие изменения: 1. разработала планы уроков, основной целью которых являлось повышение интереса к предмету, вовлечение пассивных учеников в работу.

2. изучения нового материала строила с опорой на Таксономию Блума.

3. на уроках внедряла приемы технологии критического мышления

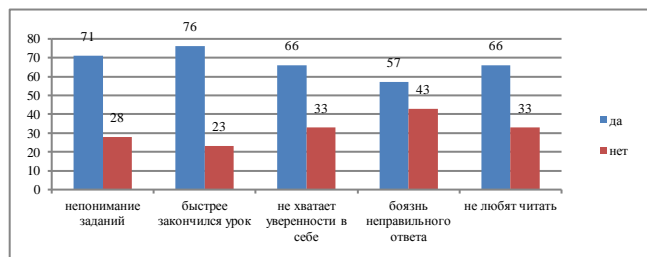
4. на занятиях применяла формативное, суммативное, критериальное оценивание.

5. к каждому уроку создала презентацию, подобрала видеоресурсы, используя Интернет-источники.

6. ребята изучали новый материал в группе через диалоговое обучение.

В начале своего исследования провела с учениками анкетирование, направленное на выявление показателей интеллектуальной пассивности на уроке познания мира .

Диаграмма 1. Показатели интеллектуальной пассивности на уроках познания мира

Из результатов анкетирования четко видно, что именно мешает ребятам быть активными на уроке: 71% - непонимание заданий, 66% - неуверенность в себе, 57% - боязнь неправильного ответа, 55% - нежелание читать учебник и

дополнительный материал. Я сделала вывод, что мне предстоит проделать большую работу, чтобы заставить ребят проявить инициативу на уроке.

Для более полного раскрытия потенциала каждого ученика, независимо от его уровня интеллектуального развития, а также статуса в классе, я стала организовывать детей в групповую работу. Ребята объединялись и по цвету обертки, по свойствам предметов, по цвету карточек и т.д.

С целью активизации познавательного интереса на уроке практиковала приемы стратегии критического мышления: например, на стадии вызова применила прием «Корзина идей», что привело к положительной динамике. В конце урока ребята составляли синквейн по теме «Полезные ископаемые». Словарный запас и недостаточный багаж знаний привел учеников в тупик,

чтобы исправить ситуацию, составляли синквейн всем классом, отвечая на мои вопросы низкого порядка и обсуждая варианты ответов в группе.

Во время обсуждения составления синквейна приняли участие активные учащиеся, поэтому с целью вовлечения в учебный процесс инертных учащихся на следующем уроке решила организовать работу по методу «Жигсо». Ребята живо включились в кумулятивную беседу. Ведь каждый понимал, что ему

придется рассказывать материал другим ребятам. В итоге все были включены в работу, каждый во время урока был вовлечен в диалог.

При составлении кластера проблем у ребят не возникало, потому что дети четко знали, как следует работать. Ученик А (высокая мотивация) при работе предлагал свои идеи, подгонял ребят в своей группе, ученик В (средняя мотивация) был спикером, ученику С (низкая мотивация) ребята предложили записывать их мысли, чему он очень сильно обрадовался.

Очень живо и интересно прошла защита материала с использованием метода «6 шляп мышления». Во время обсуждения каждый член группы был задействован в диалог: спорили, доказывали, оспаривали. Ученик В принимал активное участие в обсуждении, но выступать отказался, ученик С в группе был тайммером, ученик А в этот раз проявил активность и выступил в роли спикера, довольно таки хорошо.

На уроках с целью вовлечения всех учащихся в диалог задавала вопросы высокого и низкого порядка согласно Таксономии Блума. На вопросы низкого порядка ученик С при ответе иногда терялся, не знал правильного ответа, для ученика А и В не вызывало затруднения дать ответ. А вот уже вопросы высокого порядка для В и С приходилось обсуждать в группе, иногда мне нужно было «дробить» вопрос на более мелкие.

Задания для уроков и домашней работы были составлены для уровней АВС, отличающиеся своей сложностью и с учетом интересов и уровня интеллектуального развития учеников (модуль обучение талантливых и одаренных детей). Ученики уровня С заполняли совместно со мной кроссворд, составленный учеником уровня А. Ученики уровня А и В работали с деформированным текстом. Ученик С, если на первом уроке нехотя отвечал на вопросы теста, то на последующих уроках уже пытался работать с заданиями уровня В.

Применяла два аспекта оценивания: формативное и суммативное. Если раньше оценивала субъективно, то сейчас уже оценка происходила на основе критериального обучения. Первоначально на занятиях в группах была определена роль оценщикам, которые заполняли листы оценивания. Дети с удовольствием учились оценивать не только своих одноклассников, но и свои работы.

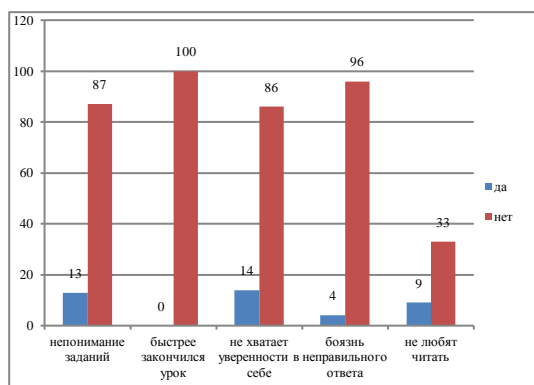
После каждого урока проводила рефлексию «Дерево Блоба», «Светофор», «Метод пяти пальцев», «День-ночь», которая показывала, что узнали дети, что было непонятно, что понравилось. Ребята о проводимых уроках говорили следующее: «интересные задания», «все дружелюбные», «легче, если помогают», «очень нравятся физминутки вместе с учителем», но в листах обратной связи указывали и на то, что мешало им в работе: *«споры в группе»*, *«не хватало места»*, *«не слушали мои идеи»*, *«не давали слова»*.

Вся работа на уроках строилась на основе диалогического обучения: «ученик-ученик», «учитель-ученик». Я выступала как *«рефлексивный агент»*, *отвечая на действия ученика и обеспечивая развитие его обучения* (Руководство для учителя, стр. 251)

После уроков, просматривая запись с коллегами группы Lesson study, могла увидеть, как происходила работа в каждой из групп. Четко на видеозаписи было видно, как каждый из учеников стремится показать свои знания перед одноклассниками и предлагает идеи. Все дети были включены в учебный процесс: весь класс трудился как пчелки в улье.

В результате проведенных мною уроков я пришла к выводу, что диалогическое обучение помогло активизировать пассивных учащихся в процесс обучения на уроках не только познания мира. Это заметили учителя, работающие в моем классе. В беседе с родителями я часто слышала: *«Мой ребенок стал лучше учиться»*, *«Моя дочь с увлечением рассказывает об уроках, нам иногда даже не приходится читать материал, так как ребенок все запомнил, работая в группе»*. Дети сами пришли к выводу, что общаясь в группе со сверстниками намного легче: «кто-то подскажет», «если что-то не понятно, то одноклассник объяснит». У ребят появилась уверенность в себе, с интересом стали посещать уроки познания мира, о чем свидетельствует данные проведенной повторной анкеты. 87% учащихся преодолели барьер боязни неправильного ответа на вопрос учителя, у ребят повысилась уверенность в себе, если до исследования интерес к чтению проявляли 9 % учащихся, то после процент вырос до 33. Ребята перестали думать о том, чтобы быстрее закончился урок. С нетерпением ждали следующего урока.

Диаграмма 2. Показатели интеллектуальной активности на уроках познания мира

Вследствие этого повысился интерес к урокам, ребята более тщательно стали готовиться. Можно наблюдать повышение процента качества знаний с 65% до 80%.

Проведенное мною исследование позволило мне по-другому взглянуть на процесс обучения, на первое место поставить личность ученика, а не учителя. Готовясь к занятиям, я уже следовала интересам детей, а не тому, что нравится мне. Урок проходил на одном дыхании. И когда звенел звонок, дети с удивлением спрашивали: «А что, уже урок закончился?». Все вышесказанное является доказательством того, что диалоговое обучение может способствовать развитию активности учащихся на уроке.

Исходя из результатов моего исследования, я планирую:

1. Применять изменения в практике на всех уроках;
2. Обсуждать изменения, произошедшие в практике на методических и педагогических советах с целью привлечения коллег;
3. Работать с коллегами группы Lesson study, чтобы помочь им изменить их практическую деятельность

Анализируя листы обратной связи, учащимся, работая по новому, стало учиться интересно. В книге Мынбаевой А.К. и Садвокасовой З.М. «Инновационные методы обучения, или Как интересно преподавать» (Алматы, 2012г., стр.343) приводятся слова Питера Клаина: «Дети учатся лучше, если им дают возможность самостоятельно исследовать основы изучаемого материала». Такую возможность я дала своим ученикам. Сейчас на моих уроках чаще слышна речь учеников, нежели моя.

Таким образом, гипотеза, выдвинутая в начале исследования, нашла свое подтверждение в результатах проверочных работ и подготовки детей к урокам.

Литература:

1. А.К.Мынбаева ,З.М.Садвакасова «Инновационные методы обучения. Как интересно преподавать» Алматы 2012
2. Руководство для учителя. Второй уровень. Издание третье. Курсы повышения квалификации по Программе Кембриджского Университета. www.cpm.kz,2012.
3. Насырова Г.У. «Исследование в действии совершенствует практику учителя», Алматы 2013
4. Г. Н. Цукерман, «Зачем детям учиться вместе?» М., 1985
5. <http://www.psychologos.ru>
6. <http://www.scienceforum.ru>

Макушинская Т.Г., Нарбут Е.М.

«ГГУ им. Ф.Скорины», г. Гомель, Республика Беларусь

РЕЗЕРВНЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОРГАНИЗАЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ

Применение информационно-коммуникационных технологий в учебном процессе в учреждениях высшего образования положительно влияет на качество подготовки современного специалиста. Особую значимость таковые технологии приобретают в организации самостоятельной работы студентов, что сказывается на повышении мотивации деятельности самих участников в условиях дифференцированного и индивидуального образовательного процесса, побуждает к формированию умений самостоятельной деятельности обучающихся и самосовершенствованию.

Для реализации самостоятельной деятельности студентов используются функции информационно-коммуникационных технологий, такие как поиск, анализ и преобразование получаемой информации, и выполнение поставленных учебных задач путем самостоятельной работы с электронными ресурсами. В ходе самостоятельной работы могут использоваться потенциальные возможности Интернета, решаются проблемные задачи образовательного процесса, активизируется речемыслительная деятельность студентов и формируется их иноязычная коммуникативная компетенция. Получение доступа к информационным материалам способствует обеспечению интернет-общения, участию в форумах в режиме реального времени и посредством электронной почты.

Для работы над коллективным или индивидуальным проектом следует обращаться к on-line ресурсам, когда члены команды одновременно работают за компьютерами. Участники проекта могут наблюдать за деятельностью друг друга и редактировать получаемую информацию. Обучающиеся размещают теоретические материалы на форумах для совместного обсуждения и определения дальнейших действий. Такой вид самостоятельной работы имеет

ряд преимуществ: 1) интеграция применяемых в обучении творческой письменной речи информационно-коммуникационных технологий; 2) дополнение используемых технологий новыми сервисами, системами, ресурсами и др.

Возможность создания творческих работ на просторах Интернета предполагает образование мультимедийной культурно-языковой среды, культурно-языкового коммуникативного пространства, в котором реализуется восприятие иноязычной речи и транслируемой ею культуры. Функционирование в такой социокультурной среде происходит при отсутствии реальных границ и бесконечное множество культур может одновременно существовать на территориях, ранее закрепленных за какой-либо конкретной культурой. Основой для подготовительной работы со студентами должно стать развитие их критического мышления, способного осмысливать и оценивать суждения, делать собственные выводы и применять результаты на практике.

Таким образом, современные перспективы используемых технологий создают условия для интерактивности и социализации студентов, максимально развивают личностный потенциал каждого обучающегося, обеспечивают их активность в образовательном процессе, кроме того повышают их ответственность за результаты выполняемой ими работы. Самостоятельная работа может включать в себя написание творческого письменного текста, выполнение различных дискурсивных заданий с последующим получением доступа к примерам и образцам выполняемых заданий. Анализ образцов заданий способствует формированию навыков иноязычной творческой письменной речи, служит инструментом выполнения последующих заданий и предоставляет обучающемуся возможность выбора способа достижения поставленной коммуникативно-познавательной цели.

PSYCHOLOGIA I SOCJOLOGIA**Аязбаева М.С., Үзденова А. Б.***Тараз инновациялық-гуманитарлық университеті, Тараз қ.***СТУДЕНТТЕРДІ РУХАНИ-АДАМГЕРШІЛІК ҚҰНДЫЛЫҚТАРМЕН
ТӘРБИЕЛЕУ**

Бүгінгі таңда студенттерді өз халқының тарихын, тегін, салт-дәстүрін, тілін білімін, адамзаттық мәдениетті, адами қасиетті мол терең түсінетін шығармашылық тұлға етіп тәрбиелеу өмір талабы, қоғам қажеттілігі.

Жас ұрпаққа рухани-адамгершілік тәрбие берудің бағдарлы идеялары еліміздің Президенті Н.Ә.Назарбаевтың "Қалың елім Қазағым" атты жинағында мемлекеттік идеология мәселесін ұдайы есте ұстауымызды ескерте келе былай деп жазады: " Бес арыстарымызға арналған тарихи зерде кешенінде мен қазақстандық отаншылық сезімін тәрбиелеуге көңіл бөлген едім. Қазақстанда тұратын әрбір адам өзін осы елдің перзентті сезінбейінше, оның өткенін біліп, болашағына сенбейінше біздің жұмысымыз ілгері баспайды...

Олай болса, адамның моралдық сапа негіздері мектепке дейінгі балалық шағында қалыптасады. Мектепке дейінгі жылдарда бала ересектердің жетекшілігімен жақын адамдарымен, құрдастарымен, заттармен, табиғатпен қарым-қатынас жасаудың, тәлім-тәрбие алудың бастапқы тәжірибесіне ие болады. Балалардың іс-әрекеттерін басқара отырып, олардың бойында Отанын сүю, айналадағыларға ықыласпен қарау, шамасы келгенше оларға көмектесуге ұмтылу, дербес іс-әрекетте белсенділік және белгілі бір іске бастама көрсету сияқты адамның маңызды сипаттарын қалыптастырады. Дұрыс тәрбие балаларда теріс тәжірибе көбеюіне жол бермейді, баланың адамгершілік сапасының қалыптасуына қолайсыз әсер ететін мінез-құлықтағы теріс дағдылар мен әдеттердің дамуына кедергі жасайды.

Студенттің адамгершілікке тәрбиелеудің негізгі міндеттері – адамгершілік сезімдерін, мінез-құлықтың ізгі дағдылары мен әдеттердің адамгершілік ұғымдары мен мінез-құлық түрткілерін қалыптастыру. Студентті тәрбиелеуде оның өмірінің алғашқы студенттік өмірге деген көз-қарасы

айналадағы адамгершілік сезімдерін қалыптастыру үлкен орын алады. Үлкендермен қарым-қатынас жасау процесінде оларға үйір болу, оларды жақсы көру сезімі, олардың нұсқауларына сай әрекет жасауға, оларға қуантуға, жақын адамдарын ренжітетін қылықтар жасамауға ұмтылу пайда болады. Эмоциялық әсерлену: жақсы қылықтарына, үлкендердің мақтауына риза болу, өзінің орынсыз қылықтарынан: үлкендердің ескертуінен, наразылығынан ұялады, қапалану, уайым жеу оның адамгершілік сезімдерін қалыптастырудың негізіне айналады. Студенттің бойында қайырымдылық, жанашырлық, қуанышқа ортақтасу сезімдері қалыптастыру.

Студенттердің сана-сезімін, адамгершілік мұраттарын қалыптастыру – тәрбиенің ең бірінші міндеті. Тәрбие барысында әрдайым осы мұраттарды басты нысана етіп ұстау қажет. Себебі баланың көзқарасы оның күнделікті ісімен сәйкес келмесе олар ойлауға шебер, бірақ іске жоқ адамдар болып қана шығады. Студентті имандыққа баулып, мейірімділік, қайырымдылық, кішіпейілділік, қамқорлық, ізгілік сияқты қасиеттерді бойларына сіңіру – әрбір отбасы мен тәрбие беретін ұйымдардың басты парызы.

Студенттерді рухани – адамгершілік тәрбиесі арқылы толыққанды жетілген азамат етіп тәрбиелеу – қоғамымыздың басты мақсаты. Рухани тәрбие, білім беру адам дамуының рухани үйлесімділігін түсінуді қамтамасыз етеді.

Адамның адамгершілік тазалығы ең алдымен оның әрекетінде көрініс табады. Ұжымда студент өзінің білімін, айналадағы дүниеге, іс-әрекетке көзқарасын: көмек көрсетуге, нәтиже шығаруға, құрбыларына қамқорлық жасауға, рахымдылыққа, қарапайымдылыққа, еңбек етуге ұмтылуын көрсете алады. ЖОО студенттеріне бірігуге, ортақ мақсат, ортақ міндеттер қоюға және ол міндеттерді жұмыла күш жұмсай отырып шешуге үйретуі тиіс. Сезімге, санаға және мінез-құлыққа ықпал жасау бірлігі заңдылығы жеке адам дамуы үдерісінің біртұтастығы ұғымынан туады. Ол адамгершілік тәрбие құралдары мен әдістерін таңдап алуда кешенді қатынасты талап етеді.

Адамгершілік-рухани жетілдіру туралы ұлы ақын Абай атамыз былай депті: «Атымды адам қойған соң, қайтіп надан болайын»- деген қағиданы халық бойында қалыптасқан барлық адамгершілік асыл қасиеттерінің бейнелеушісі болды. Сонымен, іс-әрекетінен, мінез-құлқынан да әдемілік, сұлулық көрініс таппайынша адамгершілікке баулу мүмкін емес.

В.Соловьев: “Адамгершілік бір адамның екінші адамға сыйлай салатын заты емес, ол өзінің тәжірибесі арқылы ғана жететін адамның ішкі жағдайы” - деп адамгершіліктің құндылығына ерекше тоқталған. Тәрбие мәдениеті - өмірдің өзі сияқты күрделі де көп қырлы.

Ежелгі үнді мақалында былай деген: “Қылық ексең - әдет орасың, әдет ексең – мінез орасың, мінез ексең – тағдыр орасың”. Әдет адамның мінез-құлқының фундаменті болып табылады. Атақты ағылшын драматургы В. Шекспир: “Жақсы әдет жақсылыққа бастайтын періште” десе, орыс педагогы К.Д.Ушинский: “Жақсы әдет өсімге берген ақша, адам өмір бойы соның жемісін пайдаланады, жаман әдет- борыш, адам өмір бойы сол борыштың өсімінен азап шегеді” дейді

Қазіргі уақытта Республикамызда студенттерді тәрбиелеу ісінде адамның ішкі жан дүниесі мен рухани әлемін тану, дамыту жетілдіруге байланысты істер жүзеге асуда. Халықтық дәстүр, рухани-мәдениет негізінде жас ұрпақтың рухани-адамгершілік тәрбиесін дұрыс жолға қою міндеттерін іске асыру басты нысаны болып табылады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Адамгершілікке тәрбиелеу әліппесі// Ред. Бақарған И.А.Каиров, О.С.Боғданова-Алматы: Мектеп, 1998.-345б
2. Өтешова Б.Ұлт ұрпағының дүниетанымын халық тағылымдары арқылы дамыту. А.-2007.
3. Оразбекова К. Ұлттық психология мен халық тәрбиесі болашақтың бастауы хақында. А.-2000.
4. Ғаббасов С.Халық педагогикасының негіздері. А.-1995.

FILOLOGICZNE NAUKI

Metodyka wykładania języka i literatury

Аязбаева Б.К., учитель школы Никашкина М.О.

*Карагандинский государственный университет имени Е.А. Букетова,
Казахстан*

*СОШ №2 имени А. Ермакова г. Каркаралинск Карагандинской области,
Казахстан*

КОМПЬЮТЕРНЫЕ ПРОГРАММЫ НА УРОКАХ

РУССКОГО, КАЗАХСКОГО И АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКОВ

Послание Президента Республики Казахстан диктует культивирование новых индустрий, которые создаются с применением цифровых технологий. Это важная комплексная задача, в решении которой весомую роль играет школьное образование.

Следует отметить, что использование электронных ресурсов освобождает преподавателя от значительной части рутинной работы. Компьютеры, снабжённые специальными обучающими программами, эффективно приспособлены для решения почти всех дидактических задач. Это выдача информации; управление ходом обучения; контроль и коррекция результатов; выполнение тренировочных упражнений; накопление данных о развитии учебного процесса.

Выявлено, что компьютерные программы составляют обширный класс средств, относящихся к образовательным информационным технологиям. Среди них электронные учебники, справочники, лабораторные практикумы, видео – уроки с объяснением материала, задачки, тестовики и тренажеры, словари и многое другое. На сегодняшний день они обеспечивают поддержку учебного процесса наравне с традиционными учебно-методическими средствами. Нами изучена классификация компьютерных технологий. Они бывают обучающими, контролирующими и комбинированными. В процессе работы изучены компьютерные программы kahoot и Learning apps, которые

могут широко применяются в обучении языкам и на этапе контроля, и на этапе обучения.

С целью определения наличия заданий на основе компьютерных технологий и последующей разработки языковых заданий нами проведен анализ трех учебников 5 класса с русским языком обучения: русского, казахского и английского языков. Так, в учебнике русского языка насчитывается всего 561 упражнение. Из них количество упражнений с применением рассматриваемых технологий составляет 20 или 3,56%. В учебнике английского языка 540 упражнений. Из них 18 (3,52%) с применением компьютерных технологий. Отмечается одинаковый процентный показатель анализируемых упражнений этих учебников. В учебнике казахского языка рассматриваемых упражнений не выявлено. Отмечаем, что авторы новых учебников русского и английского языков, согласно требованиям времени, включили в учебник упражнения на основе компьютерных технологий.

Изучение содержания учебников 5 класса с целью описания доказывает, что современный школьный учебник, реализуя содержание образования, призван систематизировать и интегрировать сведения, полученные учащимися из различных источников и направить их в необходимое на данном этапе русло знаний.

Таким образом, данные анализа легли в основу разработки языковых заданий на основе компьютерных технологий. Нами разработан комплекс заданий, направленных на контроль знаний учащихся 5 класса. Комплекс включает в себя три блока языковых заданий, каждый из которых состоит из 10 упражнений. Задания по языкам были предложены с одним или несколькими правильными вариантами ответа. Разница в количестве и типе заданий объясняется темой и типом урока, способом организации учебной деятельности на уроке.

В процессе эксперимента при изучении темы «Слова- паразиты» учащимся были предложены 2 вопроса для дискуссии и 8 тестовых заданий по русскому языку. Например: 1) Почему слова – паразиты наносят речи огромный смысловой урон? 2) Являются ли слова - паразиты признаком исключительно безграмотных людей?

Одно лексическое задание, 4 вопроса для дискуссии и 5 тестовых заданий по английскому языку при изучении темы «The benefits of using devices». Например: 1) Match the words and word combinations with their translations:

Imagination
Benefits
Preschool age
Pros
Cons
Speaking and listening abilities
Develop
Associated with
Eardrum damage
Plenty of children
Fears
Computer literacy
Воображение
Достоинства
Недостатки
Дошкольный возраст
Навыки аудирования и говорения
Развивать
Повреждение барабанной перепонки
Большое количество детей
Страхи
Компьютерная грамотность

10 тестовых заданий по казахскому языку по теме «Сын есім», так как был последний урок закрепления перед суммативным оцениванием за раздел. Например:

- 1) Сын есімнің сұрақтарын табыңыз.
А) Кімнің? Ненің?
В) Не істеді? Қайтті?

С) Қанша? Нешеу?

Д) Қайда? Қалай?

Е) Қандай? Қай?

Благодаря анализу статистических данных, полученных в ходе эксперимента, можно отметить положительную тенденцию в показателях качества, усвоенного с помощью Web-сервисов, материала в сравнении с более низкими результатами работы на бумажном носителе. Средний показатель успеваемости по русскому языку на уроках с применением сервиса kahoot составил 92%. В то время как средний показатель успеваемости на уроках с применением бумажных носителей составил 72 %. Таким образом, разница в показателях успеваемости составляет 20% в пользу уроков с применением компьютерных технологий.

Средний показатель успеваемости по предмету английский язык с применением сервиса Learning apps составил 78%. На уроках с применением бумажных носителей – 57%. Разница в показателях 21 %. По предмету казахский язык средний показатель успеваемости с применением сервиса Learning apps составил 75%. На уроках с применением бумажных носителей – 62%. Разница в показателях 13 %. Подобный положительный показатель успеваемости с использованием технологий обусловлен внесением элемента новизны и разнообразия в проведение традиционных уроков и является мощным мотиватором в изучении языков.

На основе эксперимента определено, что компьютерные программы обеспечивают новые возможности, а многие существующие функции реализуются с более высоким качеством. Очевидность преимущества использования разных видов компьютерных программ бесспорна. Считаем, что выявленные путем анализа учебников задания на основе компьютерных технологий и разработанные учебные задания на основе компьютерных программ kahoot и Learning apps методически оптимальны и эффективны применительно к обучению языкам в 5 классе. Применение компьютерных технологий делает занятие привлекательным и по-настоящему современным и креативным, индивидуализирует обучение, позволяет объективно и своевременно осуществлять контроль знаний.

Следует отметить, что владение учителем одновременно тремя языками отвечает полиязычному характеру современного образования и облегчает обучение детей. Learning apps позволяет учитывать уровни языковой подготовки учащихся, что является основой для реализации принципов индивидуализации и дифференцированного подхода в обучении. При этом соблюдается принцип доступности и учитывается индивидуальный темп работы каждого ученика. Таким образом, при относительно несложном способе настройки и управления, вполне доступном для пользователя ПК среднего уровня, интернет-ресурсы предоставляют широкий спектр образовательных возможностей.

Аязбаева Б.К., учитель школы Никашкина М.О.

*Карагандинский государственный университет имени Е.А. Букетова,
Казахстан*

*СОШ №2 имени А. Ермекова г. Каркаралинск Карагандинской области,
Казахстан*

О ПРИМЕНЕНИИ СОВРЕМЕННЫХ ИКТ-ИНСТРУМЕНТОВ ПРИ ОБУЧЕНИИ ЯЗЫКАМ

Становление новой системы образования, ориентированной на вхождение в мировое информационно-образовательное пространство сопровождается существенными изменениями в педагогической теории и практике учебно-воспитательного процесса, связанными с внесением корректив в содержание технологий обучения, которые должны быть адекватны современным техническим возможностям, и способствовать гармоничному вхождению ребенка в информационное общество.

В Послании Президента Республики Казахстан говорится, что одним из важнейших приоритетов является ускоренная технологическая модернизация экономики: «Мы должны культивировать новые индустрии, которые создаются с применением цифровых технологий. Это важная комплексная задача. Необходимо развивать в стране такие перспективные отрасли, как 3D-принтинг, онлайн-торговля, мобильный банкинг, цифровые сервисы, в том числе в здравоохранении и образовании...» [1, с. 15].

Бесспорно, что компьютер естественно вписывается в жизнь не только городской, но и сельской школы и является еще одним эффективным техническим средством, при помощи которого можно значительно разнообразить процесс обучения. Следовательно, в попытках отыскать новые формы и методы проведения учебных занятий, педагогу приходится экспериментировать, синтезировать различные подходы и современные ИКТ-инструменты. Результатом этой работы может являться синтез коллаборативного обучения (англ. – collaborative learning) и сервиса Web 2.0 Kahoot! При этом предполагается, что использование компьютерных технологий

ускоряет процесс усвоения учебного материала, активизирует познавательную деятельность учащихся в процессе языкового обучения.

Применение компьютерных технологий в системе языкового образования рассматривается в контексте обновленного содержания школьной программы на основе трехязычного обучения. Действительно, каждое занятие с применением компьютерных технологий на уроках английского, русского или казахского языков вызывает у детей эмоциональный подъем, даже отстающие ученики охотно работают с компьютером, а неудачный ход игры вследствие пробелов в знаниях побуждает часть из них обращаться за помощью к учителю или самостоятельно – добиваться знаний в игре. С другой стороны, этот метод обучения весьма привлекателен и для сельских учителей: помогает им лучше оценить способности и знания ребенка, понять его, побуждает искать новые, нетрадиционные формы и методы обучения. Это большая область для проявления творческих способностей для многих: учителей, методистов, психологов – всех, кто хочет и умеет работать, может понять современных детей, их запросы и интересы, кто их любит и отдает им себя.

По мнению А.В. Горячева, компьютерные технологии призваны стать не дополнительным «довеском» в обучении, а неотъемлемой частью целостного образовательного процесса, значительно повышающий его эффективность [2, с. 20]. Согласно приказа министра образования и науки Республики Казахстан среди прочих профессиональных требований, предъявляемых к педагогическим работникам, претендующим на подтверждение квалификационной категории «педагог» указывается обязательное владение общепользовательским уровнем ИКТ-компетентности, в то время как для подтверждения категории «педагог – исследователь» необходимо овладение навыками разработки электронных образовательных ресурсов [3, с.3].

Ощутимые шаги в раскрытии глубинных закономерностей человеческого обучения, сделанные мировой дидактикой, а также бурный прогресс в области развития персональных электронно-вычислительных машин вывели педагогов на новую технологию компьютерного (программированного, компьютеризированного) обучения. Оказалось, что компьютеры, снабжённые специальными обучающими программами, можно эффективно приспособить для решения почти всех дидактических задач: предъявления, выдачи информации; управления ходом обучения; контроля и коррекции результатов;

выполнения тренировочных упражнений; накопления данных о развитии учебного процесса и т.д.

Применение в обучении компьютера в сочетании с аудиовизуальными средствами принято называть «новыми информационными технологиями в образовании». Интерактивное обучение с участием компьютера представляет собой синтез информационных и педагогических технологий, компьютерной лингводидактики. Это погружение в ситуацию, приближенную к подлинному общению на иностранном языке. В процессе обучения развивается рефлексия, и эффект обучения, следовательно, является долгосрочным [4, с.134-141].

По мнению Г.О. Тажигуловой, педагогический метод, применяемый в этом контексте, – стимулирование творческого мышления посредством проникновения в моделируемую коммуникативную ситуацию. Отображаемый на мониторе текст снабжен механизмом запоминания и воспроизведения, что очень удобно в процессе усвоения [5, с.138]. Ключевые понятия интерактивного обучения через компьютер, таким образом, – это обучение на основе материалов Web (применение аутентичных профильных текстовых материалов), организация e-mail-проектов, обучающие программы.

Следует отметить, что под компьютерными технологиями обучения понимается совокупность средств и методов создания педагогических условий работы на основе компьютерной техники, средств телекоммуникационной связи и интерактивного программного продукта, которые моделируют часть функций педагога по обработке информации, организации и управления познавательной деятельностью [6, с.18]. Современный этап использования компьютерных технологий характеризуется не только мощными персональными компьютерами, но и новыми информационными и телекоммуникационными технологиями. Однако, на наш взгляд, при использовании компьютерных технологий необходимо учитывать определенные условия для более успешного осуществления процесса обучения, а именно соблюдать определенное соотношение компьютерных и традиционных педагогических технологий. Учитель кроме профессиональных знаний должен хорошо владеть компьютерными технологиями; рационально планировать занятия с применением компьютера. И самое главное, он должен оставаться главным

источником знаний и информации, организуя, направляя и контролируя весь процесс обучения.

Обобщая вышеизложенное, следует отметить, что на современном этапе развития образования, при определении методологических требований к применению в учебном процессе компьютерных технологий обучения, речь должна идти о пересмотре и наполнении содержания образования, что позволит использовать их конструктивно.

Литература:

1. Послание Президента Республики Казахстан Н.Назарбаева народу Казахстана, 31 января 2017 г.
2. Горячев А. В. Информатика в играх и задачах // М.: «Экспресс», 2012.
3. Приказ министра образования и науки Республики Казахстан от 27 января 2016 года №83 «Об утверждении правил и условий проведения аттестации педагогических работников и приравненных к ним лиц, занимающих должности в организациях образования, реализующих учебные программы дошкольного, начального, основного, среднего, общего среднего, образовательные программы технического и профессионального, послесреднего образования»
4. Методика применения информационных технологий в обучении иностранным языкам: учеб. пособие / А.В. Зубов, И.И. Зубова. – М.: Академия, 2009.
5. Интеграция информационных технологий и образование: научное издание / Г. О. Тажигулова. – Қарағанды: САНАТ – Полиграфия, 2007.
6. Образование в эпоху новых информационных технологий (методические аспекты) /Под ред. Т.П. Воронина, В.П. Кашицина, О.П. Молчанова. - М.: Издательство «Информатик», 2005.

Teoretyczne i metodologiczne problemy badania mowy

Abeuova A.M., Zhuman A.K.

Karaganda State Technical University

Karaganda State University of the name of academician E.A.Buketov

THE HISTORY OF USING STATIVE VERBS IN THE KAZAKH LANGUAGE

When it comes to constructing a sentence, the verb in Kazakh language is widely considered one of the integral element. The verb signals an action, an occurrence, or a state of being. Whether mental, physical, or mechanical, verbs always express activity. Verbs are a necessary component of all [sentences](#). Verb in the Kazakh language is one of the complicated part of speech. Kazakh verbs naturally have various semantical features. According to variety of action, the verb was divided to semantical groups.

Kazakh grammarian I.Y.Mamanov (1958) considers that Kazakh verbs have eight semantical groups [1]. As for A.Khasenova she divided the verbs into six semantical forms [2]. A.Iskakov [3] and M.Orazov [4] mentioned about eleven semantical groups of verbs in Kazakh language. Among the list of verbs, only stative verbs such as “otyr”, “zhatyr”, “zhur” and “tur” differed in grammatical and semantical sides.

When you think of a verb, the first example that comes to mind is probably an action word. Run, walk, dance, talk, and play are just a few examples. This type of verb describes an action that can be started and finished, and they are known as dynamic verbs. However, dynamic verbs are not the only type of verb. If you want to describe a state of being, such as how you are feeling or what you think about something, then you have to use a stative verb. Unlike dynamic verbs, stative verbs describe states that are unchanging, and cannot simply be started and finished. Stative verbs used primarily to describe a state or situation as opposed to an action or process. State verbs participate in creating the analytical forms of Kazakh aspects in synchrony.

The first view about the history of stative verbs was given by Altai grammarians [5]. The above-mentioned four verbs were complied with the Altai verbs such as “iatur”, “turur”, “oturur”, “iurur”. Since that time a lot of authors began to give their

viewpoints. If we take a look back on history, four types of stative verbs were used in Orkhon-Yenisei written monuments. But only the verb “otyr” was often used among these four verbs. Because of moving people from one place to another this verb was used with the meaning such as “otyr” (sit), “bolu” (be) “konystanu” (move), “omir suru” (live), “kenistik” (space) [6].

The verb “tur” was often told in M.Kashkari work «Kutadgu bilik». Most commonly, it was used with the meaning “ornynan turu” (stand up), “kozgalu” (move), “zhasau” (do), “omir suru” (live) [6].

The verb “zhat” was found in Orkhon-Yenisei written monuments and indicated the state of the action and used with the meaning “zhasau” (do), “zhatu” (lie) “konu” (stay) “bir zherde bolu” (stay in one place) [6].

Comparing with other verbs the verb “zhur” had a tight space. The only difference this verb didn’t have the meaning of state in old language period. It was considered to have the meaning of movement. The meaning of the action as “shabuyl zhasau” (to attack) was given with the help of this verb [7].

Three and four ages share between «Orkhon-Yenisei» and «Kutadgu bilik» monuments. However, this period impacted on the development of language. For instance, if the verb “otyr” was often used in Orkhon period, the verb “tur” was often used in XI century.

These stative verbs have their own distinctive characteristics. The feature can be shown in the case category connection. When the stative verb connects with the locative case it shows condition. For instance, “ustelde otyr” (is sitting on the table), “zherde zhatyr” (is lying on the floor), “uide tur” (is staying at home). Combined with words in a dative case the verb “zhur” is used with the meaning of movement. For example, “auylga zhur”.

The second feature is - the semantic character of the verbs “otyr”, “zhatyr”, “tur” is static, however the semantic character of the verb “zhur” is dynamic state.

The third feature is the semantic difference of the stative verbs “otyr”, “zhatyr” in lexical combination. For example, 1. “Emkhanada zhatyr” (Staying in the hospital) - it can take a long time. 2. “Ustelde zhatyr” (Lying on the table) – temporary place of a certain thing.

As we see the stative verbs of Kazakh language had been used from old period. But over time the area of using were expanded. In old language period the sphere of

using stative verbs was associated with the farm and movement of life. The are of usage had been formed from old period and each verb used with the flow of the action.

References:

1. Mamanov I.M. Verb types and their expression in Kazakh language. "Questions of grammar of Turkish language". Almaty, 1958.
2. The grammar of Kazakh language, part 1, Almaty, 1967.
3. Yskakov A. Modern Kazakh language, Almaty, 1964.
4. M.Orazov. Stative verbs in modern Kazakh language. "School", 1980.
5. Grammar of Altai language (Made by the members of Altai mission), Kazan, 1869.
6. Malov S.E. Monuments of Ancient Turkic script. M. – L., 1951.
7. Malov S.E. Manuments of Ancient Turkic script in Mongolia and Kyrgyzstan, M., 1959.

Semenko I.V.

Higher State Educational Establishment of Ukraine «Bukovinian State Medical University» (Chernivtsi, Ukraine)

MEDICAL TERMS WITH TERMINOLOGICAL ELEMENT

“PHOBIA” (FEAR)

“When you have mastered fear then you have mastered all”

Stephen Richards [1]

Medicine has its own medical terminology, which sometimes remains completely obscure for most of the country's population. But, among all these lexical units, there are certain units that are understood both by doctors and non-medical people.

Such terms are terms – eponyms that help to enrich medical terminology and provide the opportunity to remember and be proud of the names of the doctors who invented and described this or that method of treatment, medical instrument, symptom, illness etc.

The latest technological discoveries have affected many areas of our lives: the way we communicate, learn and live. Every day we are subjected to stress and stressful situations. In order to cope with these situations, it is important to know the cause of tension or stress.

What are the causes of stress? Of course, the triggers of stress for each individual will vary. However, the most common causes of stress are: family problems, financial matters, illness, lack of time, moving, academic exam results, noisy neighbors etc. But there are cases when it becomes very difficult to cope with the situation and the consultation of a specialist is needed. In those cases such branch of medicine as psychiatry will help.

Psychiatry is an ancient science. The priests of Egyptian temples treated patients from bad mood 4000 years before B.C., and in the Vedas (the Hindu books of the XVth – XIVth centuries B.C.) it was reported that the priests in India were healing

the people with mental disorders, linking the origin of illnesses with obsession: they cast out demons from them.

In the ancient Greco-Roman period such words as “mania”, “melancholy”, “paranoia” were mentioned in the works and myths of the ancient doctors.

So, *the aim of our work* was to analyze the most spread phobias that people have in many countries and analyze the principles of building clinical terms with terminological element phobia (fear).

First of all, let us consider what phobia is. **Phobias** should not be confused with **fear**. Phobia is a type of anxiety disorder, defined by a persistent and an excessive fear of an object or situation [2]. **Fear** is a normal, healthy feeling, arising as a reaction to a potential danger and allowing us to avoid life-threatening situations. These are absolutely different notions. They have common features - a sense of discomfort, inner tension, which prevents from living peacefully. In all other respects, phobia and usual fears vary greatly from the point of view of the impact on health, self-awareness, and the quality of life in general. Unlike fear, phobia is not just a phobia, it is a state of obsessive fear that it is impossible to cope with.

There are more than 300 types of phobias; so they can be divided into four groups:

Social phobia.

Agoraphobia.

Zoophobia.

Other phobias.

Social phobia is expressed in fear of being in the center of attention, manifested in painful apprehensions of negative evaluation of others and in avoiding such situations. The prevalence of social phobia among the population varies from 3 to 13%. The common example of social phobias is **erythrophobia** which means a person's fear of blushing in society. Another example of social phobia is **ergophobia** or the fear to work.

Agoraphobia. The translation of this word from ancient Greek means “fear of markets”. Agoraphobia is the fear of open spaces. This phobia is a fear not only of wide and large areas or of large clusters of people; the patient just as well can be afraid of travelling or heavy traffic. Agoraphobics can live for years without leaving houses,

while at the same time working and imitating normal communication with other people, while they manage to, are in zones safe for themselves.

Zoophobia. This type of phobia constitutes only 3% of all phobias. A person has a strong excitement at sight or only under the assumption that he sees an animal that causes fear.

As we see in the previous examples, each word consists of two parts: Greek equivalent and Terminological element. *Greek equivalents* are Greek synonyms of Latin names of organs, parts of the body, tissues, systems etc. *Terminological elements* are parts of the terms denoting the process occurring in this organ, part of the body, tissue"[3]. For example: we take Greek equivalent *Nosos*, *nos* (*disease*) and terminological element "*phobia*", combine them together and receive a term *nosophobia*. In English the term is translated as obsessive fear of diseases.

Here is the list of the most spread phobias that people may have in many countries.

The **first place** occupies the *fear of flying*. Nowadays the majority of people need the quickest way of travelling for many reasons. Some of them go to visit relatives, or friends who live abroad, some want to have rest and see foreign countries, another travel on business. Many people are perfectly normal to carry flights. However, there are those who panic before or during the flight. Of course, this condition will affect the rest of the passengers. The dilated pupils of the eyes, the fear of stepping into the airport and hysterics at the sight of the plane are already saying that you have *aerophobia*. **Aerophobia** means "fear of drafts and fresh air". The term originated from two words: New Latin word "*aero*", terminological element "*phobia*" and combining letter **o** that unites two parts of the word) ("*aero*" + "*phobia*").

The **second place** occupies the fear of being enclosed in a small room or small premises, in other words – **claustrophobia**. The term originated from Latin word "clastrum, i n" which means "a shut in space" and Greek φόβος, *phóbos*, "fear".

Acrophobia means fear of heights. The term is from Greek, where: ἄκρον, *ákron*, means "peak, summit, edge" and φόβος, *phóbos*, "fear". It may be a real problem for people, because very high skyscrapers are being built nowadays.

Thanatophobia or the *fear of death*. The term consists of two words: Greek word Thanato with the meaning "death" or "dead" and Greek φόβος, *phóbos*, "fear".

This phobia is really a global problem. According to the results of some studies, about 10% of the population of each country is panic-stricken with death.

Cancerophobia. This term means *fear of cancer*. The word “cancer” is from Greek and means “malignant tumour” + Greek φόβος, *phóbos*, “fear”. There is an opinion that carcinophobes (people who are afraid of cancer) can so “wound” themselves that they will begin to “pursue” the symptoms of cancer patients: nausea, vomiting, diarrhea and so on. The number of people with this phobia arises because oncological diseases are spoken, discussed and shown every day and everywhere. Doctors say that this fear belongs to the category of psychological diseases.

Arachnophobia or the fear of spiders. It is one of the oldest and most common phobias in the Western culture. The word is derived from the Greek word “arachne” meaning spiders. There is a very interesting legend about how the spiders appeared on the Earth. Aracne was a very beautiful Lydian woman who had a great talent of weaving. Everyone liked her works, so, she boasted that she had better talent than goddess Athena herself. The contest began and Aracne weaved a carpet. She showed the life of gods on it. There was no any respect to them. They were depicted as mean, angry, evil, dishonest, pitiful creatures who were interested only in drinking, eating and enjoying the life. Goddess Athena became very angry and she transformed the woman into a spider. Aracne and all her future generations have to be spiders and weave a web all their life. And nowadays the spiders live near us and we are afraid of them. This phobia is more common for women.

Hydrophobia. Not every person, at the sight of the sea, ocean or any other pond, will exclaim “water!” and plunge headlong into the underwater world. More often people are afraid of water, because they do not know how to swim, or fear was inspired to them as an impression from a childhood or a horror film. Such phobia is called hydrophobia (from Greek word hydor, hydr and + Greek φόβος, *phóbos*, “fear”).

Nyctophobia or fear of darkness. The word Nyctophobia is derived from two Greek words: Nyctus –“meaning night or darkness” and Greek φόβος, *phóbos*, “fear” means deep fear of darkness or night. There are people who are so much afraid of the dark that they sleep with the light on, and when the light turns off, they are very afraid, because the things around them seem to have different shapes. Young girls and ladies have fear to walk in the evenings or in the dark alone.

Cynophobia or fear of dogs. Not for everyone is the dog a man's friend. Fear of these animals is manifested especially in those who were attacked by a dog at least once in childhood. In this case, it is not necessary that it bit you. According to WHO, cynophobia is a fairly common disorder, observed from 1.5 to 3.5% in the total population. Fear of dogs manifests itself mainly in young people (up to 30 years). Cases requiring medical supervision and treatment account for 10% of the total.

Clinical terms supplement vocabulary with the names of individual diseases and syndromes, processes, methods of diagnosis and treatment; they enrich vocabulary and make the language clear and laconic.

References:

1. Releasing You from Fear Quotes by Stephen Richards [Електронний ресурс], режим доступу: <https://www.goodreads.com/work/quotes/19071427-releasing-you-from-fear-cd>
2. Phobia [Електронний ресурс], режим доступу: <https://en.wikipedia.org/wiki/Phobia>
3. Bytsko N.I, Voytkevich N.I., Rak O.M. Fundamentals of Latin Grammar, Anatomical and Pharmaceutical Terminology for the 1st year English Speaking Students: manual for the first year students with the English language of instruction of medical faculties at higher educational establishments on specialty "Medicine". – Chernivtsi. – p.275.

Shalajeva A.V.

The Chair of Foreign Languages, Higher State Educational Establishment of Ukraine „Bukovinian State Medical University“, Chernivtsi (Ukraine)

FORMATION OF ADJECTIVES DERIVED FROM ANTHROPONYMS AND TOPONYMS IN THE LANGUAGE OF MEDICINE

The study of the human factor, all aspects of the spiritual and practical activities of man and society as a whole attracts attention of scientists in different fields of knowledge. Of particular importance is the appeal of linguists for the consideration of those parts of the linguistic picture of the world that are related to the scientific aspects of human life, including the study of those layers of vocabulary that include outstanding representatives of science, culture, and public life.

In each language community, certain social or professional circles, the names of famous personalities are distinguished due to their activities, positive or negative qualities, actions. Such fame of the real or fictitious person is inextricably linked with a certain amount of information about him or her. This statement also concerns the world of medicine. Many clinical hospitals, medical centers, institutes, laboratories bear the names of the greatest medical workers who, thanks to their knowledge, skills and achievements, deserve this right to the full. Knowledge is assigned to the proper name and give possibility to the derivative to be used in speech without further explanation.

The role and place of anthroponyms and their derivatives in the system of language is largely determined by the concepts of relative and absolute singularity. Names that belong not only to one person with this name, but also to many others, have relative singularity. Names that are unique, in the structure of which there is encyclopedic scientific information, are characterized by absolute individuality. The significance of such groups of anthroponyms is in different dimensions.

Anthroponyms with absolute singularity have a large associative potential, on the basis of which an extralinguistic component of the meaning of a name develops, and is later manifested in the meaning of its derivatives.

In the process of word formation as a motivating word, only those anthroponyms can be involved, in the semantics of which there is an encyclopedic aspect. The semantics of the anthroponym is influenced by the fame of its bearer, the duration of the name's existence in the national picture of the world, which makes it possible not only to designate an individual denoter, but also to widely use anthroponym for the purpose of derivation. For example, *Hippocratic* refers to the oath of Hippocrates (the Hippocratic oath), the formulation of moral norms adopted by future physicians.

As a rule, the formation of the semantics of derivatives formed from anthroponyms takes a long time. However, this process can also occur in a short historical period, if it is a person who is known in any field of activity (science, politics, culture, art, etc.) at a given time.

Eponymous terminology plays an important role in enriching the vocabulary of the English language. The development of onomastics and the study of characteristics of terms-eponyms, including both anthroponyms and toponyms as a special class of proper names, always attracted the attention of modern linguistics. Actual is the study of ways and means of word-formation nomination using all the latest achievements of scientific linguistics.

In the field of medicine, the original anthroponyms are divided into the names of real and fictitious persons. The first group includes: the names of world-famous scientists, the founders of scientific theories, the second group includes the names of mythological and biblical heroes and literary characters. Naturally, the largest semantic group is formed by anthroponyms, which call the real names of the founders of scientific theories, scientists. But in the language of medicine, mythological and biblical names also constitute a significant part of the eponyms.

The question of the ratio of anthroponym and its derivative deserves great attention. Personal names, including anthroponyms, act as words with rich semantics, including significant encyclopedic information. Their derivatives are characterized primarily as motivated signs, and, therefore, requiring for an explanation of their value the return to the unit that motivated them.

The basis for the secondary name is the motivation sign, which is an important part of the compositional semantics, i.e. a certain feature already found in another subject and bearing its name.

The degree of adhesion of the components of the complex sign is mainly due to the inheritance of the motivating feature of the original name. For example, the anthroponym *Darwin* is associated with the name of the scientist, the author of the scientific theory, stands alongside the names of other scientists, *darwinism* - includes the basic characteristics of the original anthroponym. While the first corresponds to a specific representative of the class, the second unites individual objects and phenomena into a class of similar ones. Once a derived word is created, it acquires the property of a simultaneous "double reference" (E.Kubryakova): to the objective world, the fragment of which it designates, and to the world of words that serves as its source.

Derivatives from English anthroponyms are formed by all the main ways of nomination. But different methods have different productivity. One of the most productive of them is a suffix word formation.

In the process of the suffix nomination, on the basis of anthroponyms (or their bases) in English, the derivatives of four parts of speech are formed: nouns, adjectives, verbs and adverbs: Charles Robert Darwin – *Darwinism*; Narcissus – *narcissism, narcissis*; John Dalton – *daltonism*, Hypnosis – *hypnotist*; Christopher Addison – *addisonism*; James Parkinson – *parkinsonism*; Emil Theodor Kocher – *to kocherise*, Hypnosis – *to hypnotize*; Hypnosis – *hypnotic*, Somnus - *somnific*;

Adjectives formed from anthroponyms denote: "characteristic for", "relating to", "adhering to views ...", "belonging to ...". The following suffixes may be mentioned as the main productive suffixes of adjectives derived from anthroponyms:

-ean: Achilles – *Achillean*, Antseus (Antey) – *Antaeon*, Hercules – *Herculean*, Caesar – *caesarean section (operation)*

-eal: Venus – *venereal disease, venereal dispensary*

-ian: Christopher Addison – *addisonian syndrome, addisonian crisis*;

James Parkinson – *parkinsonian syndrome, parkinsonian facies* ; Carl Gustav

Jung – *Jungian*, Charles Robert Darwin- *Darwinian theory*, I.P. Pavlov – *pavlovian conditioning*;

-ic : Syphilus (a hero of the poem by Girolamo Fracastoro, Italian physician and

Poet) – *sypilitic*; Narcissus – *narcissistic*, Hypnosis – *hypnotic* ,
Somnus –
somnific

Some adjectives in combination with nouns, such as *venereal disease*, *sypilitic patient*, *caesarean section* have lost the close association with the anthroponyms which they were derived from and passed into the category of common nouns.

In addition to anthroponymic terms there are also toponymic ones in the structure of eponymic terms. They are formed from geographical names that enter into terminological combinations with medical terms. For example:

– *American leishmaniasis* – the disease was named after the place of its distribution, that is, in the highland valleys of the Andes in Peru and Bolivia (South America);

–*Egyptian ophthalmia* – a disease of trachoma. One of the oldest diseases on earth. The first mention of it is found in the 60's before Christ in Greece, Japan, China;

–*Mediterranean disease* (anemia) is a hereditary blood disease with a low level of hemoglobin.

Anthroponyms, as a class of proper names, play an important role in replenishing the class of common nouns: all affix derivatives derived from anthroponyms belong to the names of common nouns.

In linguistics, proper names are always studied in comparison with the names of common nouns. The proper name occupies a special position in the language not only in a lexical sense , it is also characterized by orthographic, morphological, grammatical, word-formative and stylistic features that distinguish it from the nominal name.

Also, the proper names have one more essential feature: not necessarily translatability from one language to another. Suffixed adjective derived from a proper name, often determines the noun qualitatively. When they are formed on the basis of anthroponyms, their derivatives inherit the motivating sign of the original name, and many also show signs of absolute individuality and anthroponymity.

Anthroponyms and their derivatives are an integral part of the linguistic picture of the world, the lexical system of language, are subject to the general norms and laws of the development of the English language.

Literature:

1. Лаптева Е.А. Функционирование эпонимических терминов в энциклопедических статьях медицинского характера. URL:
2. http://scjournal.ru/articles/issn_1997-2911_2014_12-2_26.pdf
3. Суперанская А. В., Подольская Н. В., Васильева Н. В. Общая терминология: вопросы теории / отв. ред. Т. Л. Канделаки. Изд-е 5-е. М.: Книжный дом «Либроком», 2009. 248 с.
4. Хакимова И.Ф. Особенности отантропонимических прилагательных в английском языке. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-otantroponimicheskikh-prilagatelnyh-v-angliyskom-yazyke>
5. Шокина И. М. Словообразовательная номинация на базе антропонимов в современном английском языке. URL: <http://cheloveknauka.com/slovoobrazvoatel'naya-nominatsiya-na-baze-antroponimov-v-sovremennom-angliyskom-yazyke>
6. Чернышова И. Ю. Образование суффиксальных производных от имен собственных во французском и английском языках. URL : <http://cheloveknauka.com/obrazovanie-suffiksalnyh-proizvodnyh-ot-imen-sobstvennyh-vo-frantsuzskom-i-angliyskom-yazykah>.

Омаров Т.Қ

ОҚМПУ, Шымкент қаласы

АҚЫН ТӨЛЕГЕН АЙБЕРГЕНОВ ЛИРИКАСЫНЫҢ ӨЗІНДІК ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Сонау есте жоқ ескі заманның ауыз әдебиетінен, қала берді кешегі апайтөс жыраулар поэзиясынан желі тартқан қазақ лирикасы өткен ғасырдың 60 жылдарынан бастап шын мәнінде тас бұлақтың мөлдір, сап таза суындай ерекше бір жарқырай көрінді. Әрине, қазақ елі ешқашан ақындарға кенде болған емес. Алайда, солардың ішінде өзіндік үнін, стильдік ерекшешегін қалыптастырып кейінгілерге жол-жоба көрсетіп, үлгі болған тұлғалар соншалық көп емес.

Поэзия әлеміне «Мен марттағы найзағай күркірімін» – деп күркіреп келіп, жасындай жарқ-жүрқ еткен жауһар жырларын төгіп-төгіп жіберіп, өзі де жасындай ағып түскен ақын Т.Айбергенов мына жалғанда 30 жыл ғана ғұмыр кешті.

Әттең... Тағдыр!!!

Бірақ, шын дарын қуаты жасаған жасымен немесе шығарған кітаптарының санымен өлшенбек емес.

Ақын боп өмір кешіру оңай деймісің, қарағым,

Аузында болу бұл өзі сыздаған барлық жараның.

Көкірегіңе құйып ап әлемнің асқақ бар әнін,

Қосудың арпалысы бұл – тоғыспас жолдар торабын [1, 70 б].

Қазақ поэзиясында ақындар жайлы, жалпы ақындық міндеттің қасіреті мен қасиеті жайлы жырламағандар кемде-кем. Бірақ Төлеген Айбергеновтің осы төрт жол өлеңі қандай айшықты болса, сондай қарапайым. Осы қарапайымдылығының өзінде қасиет бар. Шынында сыздаған барлық жараның аузында жүру екінің бірінің қолынан келе бермейтін жауапкершілік екені өз алдына, дәл осылай айта білу тек талантты ақынның ғана тапқан олжасы болса керек. Әрине, өлең, өлең болу үшін, өлең болғанда да өрелі, өміршең өлеңге қойылар біраз талап бар. Бір сыншы ең бастысы өлеңге керегі ұйқас десе, екіншісі өлеңдегі шешуші нәрсе ой тереңдігі, ал үшінші біреулер үшін көркемдіктің кілті образда. Тағы бірінің пікірінше мінезсіз өлең толыққанды поэзияға жатпайды. Тағысын тағы, жалғаса береді. Ал Төлегенде осы шарттардың барлығы бар. Аталған өлеңде ең бастысы кең мағына, кемел ой,

суретті сөз, мінез де бар. Сондықтан да болар бұл өлең жолдары ақындық туралы сөз болған жердің бәрінде алдымен ауызға ілінер афоризмге айналып жүре берді. Дәл осындай мағыналы сөз тіркестерін ақынның көптеген өлең жолдарынан кездестіруге болады. Мысалы ақын өзінің «Сыр» атты өлеңінде Абайдың «Ойлы адамға қызық жоқ бұл жалғанда», болмаса Мағжанның «сұм өмір абақты ғой саналыға» деген жолдарын өзінше түлетіп, түрлендіреді.

Жаныма қап ең жақын боп,
Жүректе бүгін сыздау көп.
Мен болсам кеттім ақын боп,
Азырақ бақытсыздау боп... [1, 52 б]

Ия, осы өлең жолдарының соңғы екі тармағы да афоризмге бергісіз. Төлеген бақытсыз бола жүріп, бәрібір бақытын іздеді. Оны тапты да. Поэзиядан әрине.

Ақынның келесі мына бір өлең жолдарын оқығанда есімізге Жұбан Молдағалиевтің «Мен Қазақпын» атты поэмасы еріксіз еске түседі.

Мен – Жермін арман толы аңқылдаған,
Мен – Жермін мың сөніп, мың жарқылдаған.
Біресе әлем менен ән тыңдаған,
Біресе дүние менен зар тыңдаған.

Мен – Жермін көз ашпаған кешірімнен,
Мен – Жермін мың жанып, мың өшірілген,
Жаңғырып сән кетпеген дидарымнан,
Мәңгілік ән кетпеген есігімнен.
Мен – Жермін қылыш кеспес, мылтық өтпес,
Мен – Жермін жасаруға шын тілектес.
Кеудемде үзіліссіз үздік-создық,
Келеді керуен-керуен дүркіреп көш.
Мен – Жермін тіршілікке пана болған,
Арқамда ауыр жүктен жара қалған.
Тірнектеп жиғанымды ашкөзденіп,
Қанқұмар талай ғасыр тонап алған [1, 83 б]

Келтірілген үзіндіден сол «мың өліп, мың тіріліген» қазақтың қилы тарихы көз алдымызға келеді. Т.Айбергенов өлеңіндегі айырмашылық, сонша қасіретке куә

болып отырған Жұбан ақындағыдай «мың өліп қайта тірілген» жиынтық бейне қазақ емес, қара жер. Мұндағы «Мен – Жермін» деп қайталанып отырған сөздер өлеңге ерекше бір динамика дарытып тұр.

Ал оның сағынышы тіпті ерекше, түр-түсі мүлдем бөлек, бояуы қанық. Ақынның сағынышының өзінде ерекше бір сыр, ғаламат күш бар. Оның сағынышы біз білетін, солай суреттеп үйренген сап-сары, сартап болып сарғайған жапырақтардың ғана түсін елестетпейді. Оның сағынышы жасыл-желекті, көк майсалы. Тіпті оның сағынышында шек-шегара жоқ. Себебі, адамның заңғар ұлылығын сағынышымен есептеген ақынның жырлары өз сөзімен айтсақ, «Суы тұнық тұмадан бастау алған бұлқынған бұла толқын». Сөзіміз дәлелді болу үшін ақынның М.Шахановқа арнаған «Сағыныш» атты өлеңін оқып көрелік.

Биікте тұрған таулар да мынау нұрына таңның боялған,
Сені мен менің ғасырлап күткен сағынышымнан оянған.
Бабалар бізді сағынған, жаным, арманның аңсап биігін,
Әжелер бізді сағынған, жаным, талдырып асқар иығын.
Өмірде мынау, сағынбағандар, бақытсыз, бақсыз, талайсыз,
Қазақтың жыры Абайсыз [1, 7-8 б] .

Ақын ұғымында сағыныштың өзі ұлы махаббаттан бастау алады. Өмірді шын сүю, оған деген махаббат қана ұлы істерді тындыра да, туғыза алады. Кімнің сөзі екені есімде жоқ. Алайда, дүниедегі ұлы істердің бәрі де үлкен махаббаттан бастау алған. Абайға да қалың елі қазағына ашына, қабырғасы қайыса отырып сөз арнауға мәжбүр еткен – өз халқына деген ұлы махаббаты емес пе еді? Өйткені «Махаббатсыз дүние бос».

Ал қазақтың ақиық ақыны Мұқағалидың жырларындағы мәңгілік тақырып махаббат, ғашықтық сезімінің өзі сағыныштан бастау алмаушы ма еді?

Ғашықпын.
Қайтіп оны жасыра алам,
Бір алтын оның әр тал шашы маған.
Сағынайын, таусыла сағынайын
Сағынышқа жаралған ғашық адам [2, 264 б].

Ия, Төлеген Айбергенов ақындықтың қадір-қасиетін, жалпы сөз қадірін жете түсінген, түсінгендіктен де оны түлетіп, түрлендіре отырып биікке шығара білген суреткерлердің бірі. Оған дарыған бұл қасиетті туа бітті талантының үстіне

қазақтың бай ауыз әдебиетінен, соның ішінде әсіресе, жыраулар поэзиясы жауқарларын уызынан емгендігімен түсіндіруге болады. Ақын Қадыр Мырза-Әлі Төлегеннің тіл сындырып, әліп таныған мектебі домбыраның бауырынан өрбіген өлең-жырлар әлемінен басталатынын, қазір қазақ жырына домбырадан келетін ақындардың азайғандығын айта келіп: «Пайғамбар сынды қарттардан» тәлім-тәрбие алып өскен ол өнерге үлкен құрметпен қарайтын. Сыпыра жыраудан бастап, бергі Қашағанға дейінгі халық ақын-жырауларын түгел жатқа білетін» дейді.

«Бір тойым болатыны сөзсіз менің.
Дәл қай күні екенін айта алмаймын.
Бірақ... Бірақ...
Ешкімді де билетпей қайтармаймын.

Мен сөйтіп бар шаңнан бір сілкінемін,
Мен сөйтіп рақаттанып бір күлемін.
Кім білсін, талай түнгі тілегім ед —
мәңгілік тарқамауы да мүмкін оның!» [3, 73 б]

Ия, қазақтың қанша тойы осы өлең жолдарымен басталғанын бүгінде санап шығу мүмкін емес. Өкініштісі сол, ол өзі асыға күткен тойын көзі тірісінде көре алмай кетті. Тағдыр оның маңдайына екі ғана кітабының жарыққа шыққанын көруді жазды. Қалған өлеңдер жинағы өзі дүниеден өткен соң ғана жинақталып, жарияланды.

Т.Айбергенов шығармашылығы туралы қазақтың абыз ақыны Әбділда Тәжібаев: «...Біз поэзиямыздың тағы бір алтын тұтқасын аштық. Аштық та, Төлеген дүниесін көрдік» – десе, тағы бір талантты ақынымыз Қуандық Шаңғытбаев «...Ақынның асқақ жырын ғажайып ғұлама жылдардың шежірелі беттерінде сөйлеп тұрған сырға балап, осынау сыр жылдар парағы аударылғанда жабылып кетуі мүмкін екенін тыңнан тауып айту арқылы өлімнің өзін сылқым образға айналдырған Айбергенов өлеңдеріндегі су жаңа нұсқалылықты эпитет көлегейлеп, көрсетпей тұрған жоқ, қайта айқындап, аша түсіп тұр», – дейді.

Ал арманда кеткен ақын өмірінің соңғы сәтінде жанында бірге болған замандасы М.Мақатаев:

Торғай-өлең өлмеді, аман қалды

Әкетті ажал...

Жыр емес, адамды алды.

Бір өмірдің дастаны басталды да,

Шорт үзілді,

Шоп-шолақ тәмамдалды [2, 282 б] деп жырласа,

«Өлгеннен кейін көп жоқтап жүрміз біз сені,

Өлмеске аяқ басқаның шығар бұл сенің!» –

деп жалғастырады ақын Меңдекеш Сатыбалдиев. Тіпті Меңдекеш ақын ғана емес, бүкіл қазақ жұрты өмірге келуі мен кетуі жарқ еткен ақынды әлі күнге іздеуде.

Төлеген лирикасы түбі терең бір әлем. Шеңбер ішіне сыймайтындай өз алдына бөлек бір дүние. Құбылыс. Ақынның әрбір сөзі өмірінің елесі. Терең тыныс ала отырып, өрген әрбір шумағы адам ойында жатталғандай. Айбергенов жыр әлеміндегі қысқа ғұмырында алдына «досы түгіл дұшпаны сын таға алмайтындай» мақсат қойып, сол мақсаттың үдесінен шыға білді.

Қазақ ақындарының ішінде де дәл Т.Айбергенов сияқты өлең арналып, естеліктер жазылып, жоқталған ақын көп емес. Ендеше бұны нағыз ақынның екінші, мәңгілік өмірінің жалғасқандығы деп қабылдағанымыз дұрыс шығар.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Т.Айбергенов. Құмадағы мұнаралар. Алматы. «Жазушы», 1968.
2. Мұқағали. 4 томдық шығармалар жинағы, 1 том. Алматы. «Жалын», 2001.
3. Т.Айбергенов. Бір тойым бар. Алматы. «Жазушы» 1983.

Metody i przyjęcia kontroli poziomu posiadania cudzoziemską mową

Bytcko N.I

*Higher state Educational Establishment of Ukraine
“Bukovinian State Medical University”*

DEVELOPMENT OF METHODOLOGICAL PROPERTIES IN ONOMASTIC RESEARCHES OF EPONIMIC MEDICAL VOCABULARY

Terms - eponyms are the semantic core of a special language and transfer the basic content information. In the modern world more than 90% of the new words, which constitute special medical terms, appeared in the medical sector as a result of the research intensification [8, c. 34]. The need for such terms is much bigger than in commonly used words. The growth of the number of terms - eponyms in some sciences is ahead of the number growth of the commonly used words of the language, and in some sciences the number of terms exceeds the number of non-special words.

The rapid formation of new disciplines (on average their number doubles every 25 years), causes the need for own terminology, which leads to spontaneous emergence of terminology. In the conditions of the “terminological flood” a serious problem of organizing the whole array of terminology faces before the specialists [17, c.47]. And in this case, an important aspect, such as normativity, is being put forward. Terminology, occupying a central place in special languages, has certain autonomy of formation and development. Hence, some independence of the linguistic criterion for assessing the term, and in particular, its normative assessment inevitably appears. The processes of terms creation and usage of terms are “not spontaneous, but they are conscious processes, which are controlled by linguists and terminologists. The norm in the terminology should not be contradictory, but conform to the norms of the general literary language, at the same time; there are special requirements that apply to the term” [10, p.43]. This question has a long tradition. The normative requirements for the term were first formulated by the founder of the Russian terminological school linguist - scientist D.S. Lotte. It is “the systematic terminology, the independence of the term from the context, the shortness of the term, its absolute and relative uniqueness, simplicity and clarity, the degree of implementation of the term”, as it was

mentioned in his work “Fundamentals of the scientific construction and technical terminology” [16, p. 53]. Subsequently, these requirements formed the basis of the methodological work on terminology in the Committee on Scientific and Technical Terminology of the Academy of Sciences and were consolidated together in the “Short Methodological Manual on the Development and Adjustment of Scientific and Technical Terminology”, to which terminological medical units belong [16, c. 54].

The choice of methods and techniques in the onomastic eponymous research in any terminology system depends on the object and tasks that arises before the researcher in his work. At the same time, these two indicators are organically connected and it is impossible to divide them. O.V. Superanska mentions that “it is difficult to separate a method and reception, as well as to identify the hierarchy of methods” [4, p. 193].

The aim of each onomastic research is to demonstrate through the prism of the systematization of methodological research, the structuring, branching out and informative value of the eponymous vocabulary, and to consider the peculiarities of the terms-eponyms translation.

The process of medical terminology translation is rather complicated process and places great responsibility on the performer. A medical translation of any character does not tolerate approximate language and inaccurate terms.

While translating terms-eponyms, the close connection between Eponymics and other branches of linguistics - Lexicology (manifested primarily in the fact that they are lexical units and the subject to the laws of their study), Derivatology (the creation of proper names takes place through the methods available in the language), Morphology (general features of the alteration of proprial and appellate units), Syntax (a lot of nominations are syntactic constructions), Orthoepy and Spelling (the study of the pronunciation and writing of onyms), Style (analysis of the proper names usage in different styles of the text), Lexicography (rules for making onomastic dictionaries) Dialectology (usage of local names forms) has been confirmed etc [3]. The main semantic load in terms – eponyms is usually general name, but the name itself fills up the medical term with certain biographical and geographical information.

At the same time, it was noted that the proper names are quite common in a variety of spatial localizations:

Nageotte cell [Jean Nageotte, French. histologist, 1866-1948] — *Nageotte cells* - the cells of the cerebrospinal fluid, the number of which increases significantly in diseases; *Nagler's reaction (test)* [Nagler., Austr. Bacteriologist, the XXth century]; – *Nagler's reaction* - (test) – the formation of an opaque area around *Clostridium perfringens* colonies on yolk agar, resulting from the lecithinase action, capable of diffusion; Barky disease – that was originated from the name of the Barky River that is situated to the south of Australia.

As is shown in medical terminological onomastic studies, the terms-eponyms are quite widespread in the names of syndromes:

Axenfeld's syndrome – the word originates from the name of the German ophthalmologist (1867-1930 yy.); *Axenfeld's syndrome* (H. Isaacs –American neurologist of the XXth century) – rare neuromuscular disorders characterized by progressing muscle stiffness, continuous muscle twitching and decreased reflexes; *Berardinelli-Seip's syndrome* – the name originates from the surnames of two prominent doctors, namely: Argentine therapist Waldemar Berardinelli (1903-1956) and the Norwegian pediatrician Martin Federico Sipa (1921); *Klein-Levin's syndrome* – the name originates from two surnames, *Willy Klein*, German psychiatrist of the XXth century and *Max Levin*, an American Neurologist (1901); *Lown-Ganong-Levine syndrome* – the name of the syndrome is derived from three surnames, Bernard Lone, an American cardiologist (1921), William F. Gannon, an American physiologist (1924 y.) and Samuel Albert Lewin, an American cardiologist of Polish origin (1891-1966) [1 (2, c .199-201)].

Consequently, the requirement of uniqueness of the term -eponym also has great significance. Especially inconvenient in this case is categorical polycemy, when within the same terminological system one and the same form is used to denote the operation and its outcome. Having arranged the terminology, that is, having fixed the meaning of an each term of this system concepts; the scientists establish the uniqueness of the term.

References:

1. English-Ukrainian illustrated Dorland medical dictionary: in two volumes/ [ch. Ed. P.Djul, B. Zimenkovsky]. - Lviv: Nautilus, 2002. - 2688 p.

2. Andrianov S.N. Some questions for special terminology dictionaries construction// Translator's notebooks. – Issue 2. – Moscow: International Relations, 2004. – 78-91 c.
3. Arnold I.V. Lexicology of modern English/ I.V. Arnold. - M.: Higher education, 2003. - 302 p.
4. Barkhudarov L.S. Language and Translation: Questions of General and Particular Translation Theory / L.S. Barkhudarov. – Moscow: International Relations, 2002. - 240 p.
5. Borisova L.I. Lexico – stylistic transformations in English – Russian scientific and technical translations/ L.I. Borisova. - M.: VTSP, 2001. - 168 p.
6. Borisova L.I. Lexical difficulties in translating scientific and technical literature from English into Russian/ L.I. Borisova. - M.: VCP, 2001. - 135 p.
7. Borisova O.V. Transformation of verbalization in English-Ukrainian translation: Thesis, Candidate of Philology: 10.02.05. / O.V. Borisova - K., 2005 - 279 p.
8. Vorobyeva M.B. Peculiarities of the terms - eponyms implementation in the scientific text// Scientific literature/ Language, style, genres - Moscow: Nauka, 2005. - 33 - 47 pp.
9. Goodmanyan A.C. Translation practice of scientific and technical literature from the main foreign language. Reader./A.S.. Goodmanyan - K.: NAU, 2005 – 24p.
10. Danilenko V.P. Russian eponymic terminology: Experience of linguistic description/ V.P. Danilenko - M.: Nauka, 2007. - 246 p.
11. Danilenko V.P. Linguistic aspect of terminological standartization./ V.P. Danilenko. - M., 2003.-280 p.
12. Kade O. Problems of translation in the light of the theory of communication// Questions of the theory of translation in foreign linguistics: Collection of articles. - M.: International relations, 2008. - 69 - 90 p.
13. Kandelaki T.L. Semantics and motivated terms - eponyms/ T. L. Kandelaki - Moscow: Nauka, 2007. - 168 p.

14. Komissarov V.N. Theory of translation (linguistic aspects)// Textbook for Institutions and departments of foreign languages/ V.N Komissarov. - M .: Higher school, 1990. - 253 p.
15. Kutina L.L. Language processes that arise in the formation of the terminological system// Linguistic problems of scientific and technical terminology. - M .: Nauka, 2000. - 82-94 p.
16. Lotte D.S. Fundamentals of the scientific construction and technical terminology/ D.S. Lote – M., 2001. - 158 p.
17. Mitrofanova O.D. The language of scientific and technical literature as a functional-style unity: Author's abstract. Thesis ... Doctor of Philological Sciences - M., 2005. - 47 p.
18. Nelyubin L.L. Explanatory Translating Dictionary/ L.L. Nelyubin - M., 2001. - 260 p.
19. Novikov A.I. Semantics of the text and its formalization /A.I. Novikov - M.: Nauka, 2003. - 215 pp.
20. Novikova L.N. Identification of creative elements stylistic possibilities of a scientific text// Theory and practice of English scientific speech. Edited by M.M Glushko - Moscow: Publ. of Moscow University. 2007. - 27-36 p.
21. Supernanskaya A.V. General theory of the proper name/ A. V. Supernanskaya. - M.: Science, 1973. - 366 p.
22. Supernanskaya A.V. Theory and methodology of onomastic research/ Supernanskaya A.V., Steltmanè V.E., Podolskaya N.V., Sultanov A..X - M .: The book house "LIBROKOM", 2009. - 256 p.
23. Ukrainian – Latin Anatomical dictionary [by M. A. Netlyukh]. - 2nd edition renewed - Lviv: Strim, 2000. – 216 p.

Aktualne problemy tłumaczenia

Кабаченко І.Л., Хуртак І.В.

Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

ЗАСОБИ ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ

В НАУКОВО-ТЕХНІЧНОМУ ТЕКСТІ

Науково-технічна термінологія – широкий та інтенсивний розвинутий шар лексики, що активно взаємодіє з іншими шарами словникового складу мови, і в першу чергу із загальноновживаною лексикою.

Терміни являють собою ідеальний засіб передавання інформації, адекватної конкретному фрагменту практичної діяльності. Їх використання робить повідомлювану інформацію точною, об'єктивною, достовірною. Разом з цим, при дослідженні термінологічного апарату будь-якої мови, особливої значущості набуває питання про розмежування терміну та так званого нетерміну.

Справа в тому, що дослідники мови науки й техніки вказують на тенденцію до систематичного відбору слів із загальноновживаної мови. При цьому термінологізацію зазнають, як правило, «звичайні слова». Тому вивчення всіх особливостей науково-технічного перекладу треба починати з розуміння того, що таке «термін», і, як він співвідноситься із загальноновживаним словом. Терміном може бути слово або словосполучення, але їх співвіднесеність є завжди однозначною. Отже, невід'ємною характеристикою терміна є його однозначність у межах певної галузі науки або техніки.

Йому притаманні наступні ознаки:

- 1) не емоційність;
- 2) термінологічність;
- 3) часткова (суфіксальна, префіксальна) або повна інтернаціональність;
- 4) серійність утворення стійких словосполучень;
- 5) фактично повна відсутність фразеологізмів.

При перекладі науково-технічних текстів особлива увага приділяється перекладу термінів, які можуть становити головну складність для перекладача.

Переклад термінів вимагає знання тієї галузі, якої стосується переклад, розуміння змісту термінів іноземною мовою і знання термінології рідною мовою.

З точки зору практики перекладу всі елементи системи вихідної мови (лексичні та фразеологічні одиниці) поділяються на дві групи: 1) ті, що вже мають відповідники в мові, на яку робиться переклад (наприклад: *equipment* – устаткування); 2) ті, що не мають відповідників у мові перекладу (наприклад: *flaming* у термінології Інтернету).

Перші називаються одиницями, що мають еквіваленти у мові перекладу, а другі – безеквівалентними одиницями.

Еквівалентні одиниці, за визначенням Карабана В.І., поділяються на одноеквівалентні (тобто ті, що мають тільки один перекладний відповідник (наприклад: *flange* – фланець); і багатоеквівалентні (тобто ті, що мають більше одного перекладних відповідників (наприклад: *frame* перекладається як: рама (у будь-якому пристрої), станина (у верстаках), каркас (у гірничій справі), кадр (у кіно та на телебаченні), конструкція, корпус, ферма та ін.).

Перекладацький еквівалент обирається на основі відповідності між лексичними та граматичними значеннями слів тих мов, які беруть участь у перекладі, виходячи з контексту, ситуації та фонових знань. У випадку, коли словник не дає точного еквівалента термінологічної одиниці або коли варіантні відповідники певного терміна вихідної мови відсутні, використовуються різні прийоми міжмовних трансформацій.

Завдання перекладача полягає у вірному виборі того чи іншого прийому в ході перекладу, щоб максимально точно передати значення кожного терміна. Прийнято поділяти перекладацькі трансформації на лексичні, граматичні та стилістичні. Трансформації можуть поєднуватися одна з одною, приймаючи характер складних комплексних трансформацій.

Лексичні трансформації застосовуються при перекладі науково-технічних текстів у тому випадку, коли у вихідному тексті зустрічаються терміни з тієї або іншої професійної області, які відсутні в мові перекладу, або такі, що мають іншу структурно-функціональну впорядкованість у фаховій мові перекладу.

Основним видом лексичної трансформації є *транскодування* – такий спосіб перекладу, коли звукова та/або графічна форма слова вихідної мови

передається засобами абетки мови перекладу. Розрізняють чотири види транскодування:

1) *транскрибування* (коли літерами мови перекладу передається звукова форма слова вихідної мови, наприклад: англ. peak – укр. пік, нім. Maßstab – укр. масштаб);

2) *транслітерування* (слово вихідної мови передається за літерами, наприклад: англ. laser – укр. лазер, нім. Bundestag – укр. Бундестаг);

3) *змішане транскодування* (транскрибування з елементами транслітерування, наприклад: англ. overlook – укр. оверлок, нім. Megawatt – укр. мегават);

4) *адаптивне транскодування* (коли форма слова у вихідній мові дещо адаптується до фонетичної та/або граматичної структури мови перекладу, наприклад: англ. pallet — укр. полета, англ. platform – укр. платформа, нім. Platzkarte – укр. плацкарта, нім. Banknote — укр. банкнота).

Але при перекладі способом транслітерації не слід забувати й про «несправжніх друзів перекладача» (таких як data, academic, cabinet, die Lektion, der Lektor та ін.), транслітераційний спосіб перекладу яких призводить до грубих викривлень змісту.

При перекладі термінологічних одиниць застосовують також інший прийом лексичних трансформацій – *калькування*. Калькування – це передача не звукового, а комбінаторного складу слова, коли складові частини слова (морфеми) чи фрази (лексеми) перекладаються відповідними елементами мови перекладу. Даний прийом застосовується при перекладі складних за структурою термінів.

Наприклад: англ. a standard key-combination – укр. стандартна комбінація клавіш, англ. wind rose format – укр. формат рози вітрів, нім. die Hochfrequenzwellen – укр. високочастотні хвилі, нім. interdisziplinär – укр. міждисциплінарний.

Лексико-семантичні трансформації – це спосіб перекладу лексичних одиниць іноземної мови шляхом використання одиниць мови перекладу, які не збігаються за значенням з вихідними, але можуть бути виведені логічно. Одним з видів лексико-семантичних трансформацій є *конкретизація* – процес, при якому одиниця більш широкого змісту передається в мові перекладу одиницею

конкретного змісту, наприклад: нім. Geld перекладається на укр. не гроші, а долари або гривні (в залежності від контексту), або нім. Gold перекладається на укр. не золото, а прикраси із золота, золоті жіночі прикраси тощо.

При перекладі з української мови іноді необхідно робити заміну слова чи словосполучення, що мають більш широкий спектр значень, еквівалентом, який конкретизує значення згідно з контекстом або стилістичними вимогами. Наприклад, поняття «досліджувати» в українській мові може вживатися в різних ситуативних умовах, і його конкретне значення в значній мірі упорядковується контекстом; в іноземній мові цьому поняттю будуть відповідати різні, більш вузькі за значенням одиниці, в залежності від контексту, наприклад:

– to explore – досліджувати місцевість (to explore the environment);

– to investigate – досліджувати ринок (to investigate the market);

to research into – досліджувати явище (to research into the classical literature).

При перекладі термінів також можливим є застосування прийому *генералізації*. Генералізація вихідного значення має місце в тих випадках, коли міра інформаційної упорядкованості вихідної одиниці вища за міру упорядкованості, що відповідає їй за змістом у мові перекладу. Наприклад: укр. щільний фільтр – англ. edge-type filter, нім. Postimplantationszustand – укр. післяопераційний стан.

Модуляція або *смісловий розвиток* – це заміна слова або словосполучення іноземної мови, значення яких можна вивести логічним шляхом з вихідного значення. Прийом смислового розвитку полягає в заміні словникового відповідника при перекладі контекстуальним, логічно пов'язаним з ним.

Предмет може бути замінений його ознакою, процес – предметом, ознака – предметом або процесом і т. д. Найтипівішим прикладом смислового розвитку є причинно-наслідкове відношення: наприклад: англ. to drop «випустити (щось з рук)», to fall down «впасти (додолу)» пов'язані саме такими відношеннями: He dropped his watch – «Він випустив годинника», His watch fell down – «Його годинник впав»; або коли продукти діяльності замінюються суб'єктами діяльності, наприклад: нім. In soziologischen Arbeiten findet das eine andere Darstellung – укр. Соціологи дають цьому зовсім іншу інтерпретацію.

Конструкції: предикат посідає друге місце, складний предикат – друге й останнє тощо.

Хоча терміни, як і загальновживана лексика називають поняття та предмети, головна різниця між терміном та загальновживаним значенням слова, полягає у тому, що при переході загальновживаних слів у розряд термінів останні починають виражати спеціальні поняття, які відзначаються точністю та глибиною вираження дійсності за суттєвими ознаками.

Список використаних джерел:

1. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури / В.І. Карабан – Вінниця: Нова книга, 2001. – 303 с.
2. Коваленко А.Я. Загальний курс науково-технічного перекладу / А.Я. Коваленко – К.: ІНКІОС, 2002. – 238 с.
3. Кабаченко І.Л. Особливості інтеграції англійських запозичень у німецьку мову/ І.Л. Кабаченко // Наука без границь: Тези міжнар. наук. конференції. – Шеффилд, 2016. – С. 18-20.

Mowa, mowna komunikacja

Заурбекова А.М, Әшіркүл А.Е.

Тараз мемлекеттік педагогикалық университеті, Қазақстан

ЛАТЫН ӘЛІПБИІНЕ КӨШУ-ЗАМАН ТАЛАБЫ

«Қазақ тілін жаңғыртуға жағдай туғызады» деп Елбасы атап көрсеткендей,[1] қазақ жазуын латын әріптеріне көшірудің басты мақсаты - бұл қазақ тілін дамыту үшін жасалып жатқан шаралардың бірі. Қазіргі орфографиямызды жетілдіру, сөзіміздің қазақ тілінің табиғи үндесіміне сай жазылуын қамтамасыз ету болып табылады. Заман ағымына сай тіл де үнемі дамып, сөздік құрамы толыға түседі. Күнделікті өмірде танылған барлық заттар мен құбылыстар сол тілде сөз арқылы қолданыс табады. Егер осы сөздер өз ана тілінде, немесе ана тілдің заңдылығына бейімделіп қолданылмаса, онда кез-келген тілдің сөздік қоры жұтаң тартып, ол тілдің табиғи заңдылықтары бұзыла бастайды.

Қазақ тілі - мемлекеттік тіліміз болып табылады. Осы тұрғыда қарағанда, жазуымызды латын әріптеріне көшірудің мемлекеттік тілдің дамуы мен қолданыс аясын кеңейтуге де қосар үлесі зор деп білеміз. Қазіргі таңда мемлекеттік тіліміз керегесін кеңге жайып, егеменді елімізбен қатар дамып, мемлекеттік тілге деген сұраныс та артып келеді. Сондықтан Қазақстан сияқты бүкіл әлемге танылған елдің мемлекеттік тілінің жазуы да заман талабына сай келуін күнделікті өмірдің өзі талап етіп отыр. Қазір шетелдермен әр түрлі саладағы байланыстардың күшеюіне байланысты осы шараларды рәсімдеу құжаттарын жазуда латын әріптерінің қажеттілігі анық байқалады. Сондай-ақ Елбасының мемлекеттік тілді дамыту бағытындағы сарабдал саясаты, оның шетелге барған сапарында БҰҰ мәжілісінде қазақ тілінде сөйлеуі қазір мемлекеттік қызметтегі адамдарға ерекше ықпал етті деп айта аламыз. Қазір шетелден келушілер саны көбейіп, Қазақстанға әлемнің назары ауып отырған тұста еліміздегі өзге ұлттармен қатар, шетел азаматтарының да мемлекеттік тілді үйренуге деген ынтасы артып отыр. Мысалы, кешегі Қытай жерінде өткен ән додасында жерлесіміз Димаш Құдайбергеновтың қазақ тілінде ән айтып, елді

аузына қаратуы, әншінің шетедік жанкүйерлерінің қазақша ән айтуға, қазақ тілін үйренуге деген ықыласын оятқаны баршаға аян. Қазіргі Қазақстанның дамып, әлем көз тіккен талай маңызды шаралардың ұйтқысы болуы, оның мемлекеттік тілі мен жазуының да осы биіктен көрінуіне түрткі болып отыр. Осындай көптеген жағдайлар, күнделікті өмірдің өзі, жаңа технологиялар заманы қазақ тілін латын әліпбиіне көшірудің қажеттілігін алға тартты [2].

Сонымен бірге қазақ жазуының латын әріптеріне көшірілуі ел болашағы - жас ұрпақтың оқу-білім және ғылым жолындағы ізденістеріне де жол ашады. Қазіргі заман - жазу заманы, ғылым мен техника, оқу-білім, ақпарат, жаңа технологиялар заманы. Адам жазу арқылы білім алады, жазу арқылы бір-бірімен байланыс жасап, жүрген-тұрғанын, жасаған жұмыстарын да жазып отырады, яғни хаттама, түрлі қатынас іс қағаздары, компьютер, интернет, агент т.б. арқылы хабарласулар - бәрі де жазу арқылы жүзеге асады[3].

Кейбір адамдар халықтың жаңа әріптерді меңгеруі, әсіресе, қарттардың оқып-жазуға бейімделуі қиын болатынын алға тартып жатады. Қандай іс қылсаң да, ол оңай бола қоймайды, оның қиындығы да қоса еріп жүреді. Сондықтан «Шегірткеден қорққан егін екпейді» дегендей, қиындықтан қорықпау керек. Тілдің болашағы - елдің болашағы. Жазуымызды латын әліпбиіне көшіру бір күннің ісі емес, ол осы жазуымызбен қатар жүріп, елдің көзі үйреніп, көңілі орнына түсіп, жаңа әліпбиді әбден меңгеріп кетуіне мүмкіндік жасайды. Қазірдің өзінде жастар ұялы байланыс кезінде бір-біріне осы латын әріптерімен хабарлама жібереді. Айналадағы түрлі мекемелер, банктер, машина маркалары, көше жарнамалары, т.б. латын әріптерімен жазылған сөздерді барлығымыз да жатсынбай оқып, түсініп жүрміз. Ал жастарымыздың барлығы да мектептегі ағылшын сабағынан латын әріптерін жақсы меңгергенін білеміз. Әр істің өз қиындығы бар дегендей, орыс мектептерінде оқитындар бұрынғы жазумен жүретін болса да, көштен қалмай, олар да осы елдің азаматтары ретінде латын әріптерін меңгеруге ұмтылады. Ал кейбір пікір айтушылардың латынға көшкен кезде «орысша оқығандар латын әріптерін меңгермей қалады, қазақша оқығандар орыс тілінен алыс қалады» деген сөздері ешбір қисынға келмейді. Қазір біздің жастарымыз ағылшын тілін аз уақытта қалай меңгеріп алса, орыс тілін де солай тез меңгереді. Себебі қазіргі өзге ұлт өкілдерінің мемлекеттік тілді меңгеру деңгейі өте жақсы, елімізде қазақ, орыс, ағылшын тілдерін оқуға ерекше қамқорлық жасалып отырғаны да баршаға аян.

Қорыта айтқанда, кез-келген әліпбидің міндеті графикалық (әріптің дыбысты таңбалау, көру, оқу, жазуға оңтайлы болуы), лингвистикалық (тілді дәл жеткізуі), техникалық (баспа ісі, компьютер, телефакс, интернет т.б.) талаптарға сай болуы керек. Қазіргі таңда латын әліпбиі осы талаптар биігінен көрініп, үлкен беделге ие болып, қолданыс аясы да мүмкіндігі де зор екендігін танытып отыр. Қазіргі әліпбиімізге байланысты жазуымызда орын алған қиындықтарды түзетіп, тіліміздің табиғи айтылымына қайшы келетін кемшіліктерімізден арылатын кез келді. Әр сөзді бабалар салған жолмен ұлттық үндесіміне қарай айтуымыз үшін жарыса қапталдап кедіргі келтіріп келген ескі әліпбиімізді латын әліпбиіне ештеңеден қорықпай алмастыра салуға мүмкіндік туды. Латын әліпбиін кезінде профессор Қ.Жұбанов та қолдап, осы әліпбиді қазақ тіліне бейімдеу бағытында белсене жұмыс жасаған еді [3].

Қазір әлемнің алдыңғы қатарлы дамыған елдері латын әліпбиін қолданады, латын әріптері – өркениет жазуы, өмір талабы, сондықтан оның бұл артықшылығын ескеріп, біз де өз мақсатымызға сай латын жазуының игілігін көруіміз қажет.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі

1. Егемен Қазақстан газеті №1 2017 жыл
2. Газет журналдар
- 3 .интернет жүйесі Kaz.tengrinews.kz

CONTENTS

PEDAGOGICZNE NAUKI

Problemy przygotowania fachowców

Заурбекова А.М, Нұрғали А. ҚАЗІРГІ ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ БЕРУ МАЗМҰНЫНА БАЙЛАНЫСТЫ ТӨРБИЕ ЖҰМЫСЫНЫҢ МАҢЫЗЫ.....	3
Алимбекова А.Б. БАЛАБАҚШАДА ҚАҚПАҚТАН ЖАСАЛҒАН КЕРЕМЕТТЕР.....	6
Шыныбаева Ж. А. МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ДЕНЕШЫНЫҚТЫРУ ОҚУ ҚЫЗМЕТІНДЕ ӨЗІНДІК ДАМУ ТЕХНОЛОГИЯСЫН ҚОЛДАНУ (М.МОНТЕССОРИ)	9
Макхулі Іхаб АНАЛІЗ РЕАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО РОБОТИ В ШКОЛАХ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН.....	12

Metodyczne podstawy wychowania

Кожанова Д.К,Кушекова М.А КОРРЕКЦИОННАЯ РАБОТА С ДЕТЬМИ С СИНДРОМОМ ДАУНА	16
Матахбаева С. К. МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БІЛІМ БЕРУДЕГІ ИНТЕРАКТИВТІ ТЕХНОЛОГИЯЛАР	21

Strategiczne kierunki reformowania systemu edukacji

Калимбекова Ж. Т. ПРИОБЩЕНИЕ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА К ДУХОВНО-НРАВСТВЕННОМУ НАСЛЕДИЮ, ВОСПИТАНИЕ ПАТРИОТА СВОЕЙ СТРАНЫ В УСЛОВИЯХ РЕАЛИЗАЦИИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕИ «МӘҢГІЛІК ЕЛ» ..	24
Султанова Ж. Т. БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНА ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ МАЗМҰНЫ БОЙЫНША ЖИЫНТЫҚ БАҒАЛАУДЫ ЖОСПАРЛАУ ЖӘНЕ ҰЙЫМДАСТЫРУ	27

Współczesne metody wykładania

Ахметова А.Е., Ныгметова Б.Д. АУТЕНТИЧНЫЕ ВИДЕОМАТЕРИАЛЫ КАК СРЕДСТВО ПОВЫШЕНИЯ МОТИВАЦИИ В ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ	30
Чикирова Зарина АДАПТАЦИЯ РЕБЕНКА В УСЛОВИЯХ ДЕТСКОГО САДА.....	35
Алексеев Л.А. ВОВЛЕЧЕНИЕ ПАССИВНЫХ УЧАЩИХСЯ В УЧЕБНЫЙ ПРОЦЕСС ПОСРЕДСТВОМ ДИАЛОГИЧЕСКОГО ОБУЧЕНИЯ НА УРОКАХ ПОЗНАНИЯ МИРА	43
Макушинская Т.Г., Нарбут Е.М. РЕЗЕРВНЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОРГАНИЗАЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ	50

PSYCHOLOGIA I SOCJOLOGIA

Аязбаева М.С., Үзденова А. Б. СТУДЕНТТЕРДІ РУХАНИ-АДАМГЕРШІЛІК ҚҰНДЫЛЫҚТАРМЕН ТӘРБИЕЛЕУ	52
---	----

FILOLOGICZNE NAUKI

Metodyka wykładania języka i literatury

Аязбаева Б.К., Никашкина М.О. КОМПЬЮТЕРНЫЕ ПРОГРАММЫ НА УРОКАХ РУССКОГО, КАЗАХСКОГО И АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКОВ	55
--	----

Аязбаева Б.К., Никашкина М.О. О ПРИМЕНЕНИИ СОВРЕМЕННЫХ ИКТ-ИНСТРУМЕНТОВ ПРИ ОБУЧЕНИИ ЯЗЫКАМ	60
---	----

Abeuova A.M., Zhuman A.K. THE HISTORY OF USING STATIVE VERBS IN THE KAZAKH LANGUAGE	64
---	----

Semenko I.V. MEDICAL TERMS WITH TERMINOLOGICAL ELEMENT "PHOBIA" (FEAR).....	67
---	----

Шалаева Г.В, FORMATION OF ADJECTIVES DERIVED FROM ANTHROPONYMS AND TOPONYMS IN THE LANGUAGE OF MEDICINE.....	72
--	----

Омаров Т. АРУАНА БАУЫР ДУНИЕ	77
------------------------------------	----

Metody i przyjęcia kontroli poziomu posiadania cudzoziemską mową

Bytsko N.I. DEVELOPMENT OF METHODOLOGICAL PROPERTIES IN ONOMASTIC RESEARCHES OF EPONIMIC MEDICAL VOCABULARY	82
---	----

Aktualne problemy tłumaczenia

Кабаченко І.Л., Хуртак І.В. ЗАСОБИ ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ В НАУКОВО-ТЕХНІЧНОМУ ТЕКСТІ	87
--	----

Mowa, mowna komunikacja

Заурбекова А.М.,Әшіркүл А.Е. ЛАТЫН ӨЛІПБИІНЕ КӨШУ-ЗАМАН ТАЛАБЫ....	92
CONTENTS.....	95

239358	*239488*
239429	*238855*
239430	*239479*
239528	*239504*
239370	*238725*
239431	*239423*
239432	*239467*
239433	*239472*
237782	*239422*
239114	*239033*
239471	*236884*